

FOLKEHØGSKOLEN

LANDSMØTET:

TALE OPSVIK

side 10

KUNST:

NORSK HIPHOP

side 23

113:

SOLSTAD OG GUD

side 37

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:

**Einar Opsvik, Dorte Birch, Angelina K. Christiansen og
Espen Bråten Kristoffersen**

Kommer ut med 4 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: 5.febr., 5.mai, 20. aug. og 5.
november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **U Oslo (uoslo.no)**Forsidefoto: **Mike Angeles**Trykk: **United Press**

Papir: 200/100g Silk

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Besøksadresse: Brugata 19, Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.friluftfolkehøgskole.no

Generalsekretær:

Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskole.no
tlf: 959 60 115

Leder:

Einar Opsvik
Bakkevegen 36, 6150 Ørsta
einar@folkehøgskole.no
tlf: 971 76 112

Nestleder:

Ronnie MAG Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:

Line Tirsiaug
Torshaug folkehøgskole

Styremedlem:

Mariann Aaland
Buskerud folkehøgskole

Styremedlem:

Marianne Amundsen
Agder folkehøgskole

1. varamedlem:

Frida Isungset
Sogndal folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN

Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:

Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

INNHOOLD

03 *Leder, Øyvind Krabberød*

04 *Portrettet –
Hanne Janshaug*

07 *Pedagogisk inspirasjon
– Pasvik, hundekjøring*

10 *Einar Opsvik
– tale til landsmøtet*

12 *Foto: Mer enn ord*

13 *Nordiska fhs og svensk folkehøgskole*

14 *Møt franske Erica Simon*

16 *Crossing 200*

19 *Nytt fra landskapet*

20 *Stil og orden som utviklingsmål*

23 *Kunst: Norsk hiphop-kultur*

26 *Pasvik: Suksess på filmfestival*

30 *Demokratibussen
– vi må være saklege*

31 *Borgny – en legende takker av*

32 *Bøker – andre måter å reise på*

34 *Folkehøgskole, tradisjon
og fornyelse*

37 *113 – Dag Solstad og Gud*

40 *Siste nytt fra Sagatuns venner*

41 *Arbeidslivet*

42 *Leder – Einar Opsvik*

43 *Nytt fra Folkehøgskoleforbundet*

44 *Forskning på folkehøgskole*

45 *Seniorlaget*

46 *Folkehøgskoleuka*

48 *Nytt fra informasjonskontoret*

50 *Folkehøgskolerådet*

52 *Baksiden: Tekst/diktstafetten*

Fagpressen

LEDER:

GODT HÅNDVERK I NY FOLKEHØGSKOLELOV

Forslag til ny lov for norsk folkehøgskole fra Regjeringen er rett og slett god lesning – må si det er en ren svir. Her skal en være svært kranglevoren for å finne «feil». Folkehøgskolen er ønsket og har sin naturlige plass på det norske skolekartet – som danningsarena.

Lovforslaget bygger på folkehøgskoleutvalgets utredning i NOU 2022: 16 *En folkehøgskole for alle – Vilkår for økt kvalitet og mangfold i folkehøgskolene.*

Loven skal nå behandles av Stortinget, og vedtas før sommeren.

For en som satt i styret og som fulgte tett den forrige prosessen mot loven av 2002 – er det nå helt andre toner. Den gangen, under minister Kristin Clemet, var det en klar beskjed om at det nå kun skulle være en tilskuddslov. Fra folkehøgskolemiljøet ble det kjempet hardt for å få

inn et formål, ikke bare en instrumentell og nedstrippet tekst – som da landet på allmenndanning og folkeopplysning. Dette har vært viktig i hele ettertiden for å si noe om hva vi skal være.

Folkehøgskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Den enkelte folkehøgskole har ansvar for å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen.

Nå er formålet ytterligere utvidet og Folkehøgskoleforbundet fikk gjennomslag for å bruke folkelig opplysning i stedet for folkeopplysning. (Dette har blitt belyst i bladet tidligere flere ganger av Einar Opsvik, Øyvind Brandt og Arild Mikkelsen).

Regjeringen formulerer forslaget til nytt formål slik:

Folkehøgskolen skal fremme allmenndanning, folkelig opplysning, aktivt medborgerskap og menneskeverd. Folkehøgskolen skal

bidra til mangfold og være åpen for alle. Den enkelte folkehøgskole har ansvar for å fastsette sitt verdigrunnlag innenfor denne rammen.

Vi må takke Folkehøgskolerådet med Anne Tingelstad Wøien i spissen for flott og engasjert arbeid og for gode innspill i høringsrundene til lov og forskrift. Tingelstad Wøien roser Kunnskapsdepartementet for å ha involvert sektoren godt i prosessen. En stor takk også til folkehøgskolelandskapet for gode innspill i høringsrundene.

– Vi er glade for departementets engasjement og for at de har lyttet til innspillene fra sektoren. Det merkes i det endelige forslaget, sier Anne Tingelstad Wøien (les mer på folkehogskoleradet.no)

Øyvind Krabberød

Magasinet Folkehøgskolen kommer ut med fire årlige utgaver. Det legges også stadig ut aktuelt stoff på www.frilyntfolkehogskole.no

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

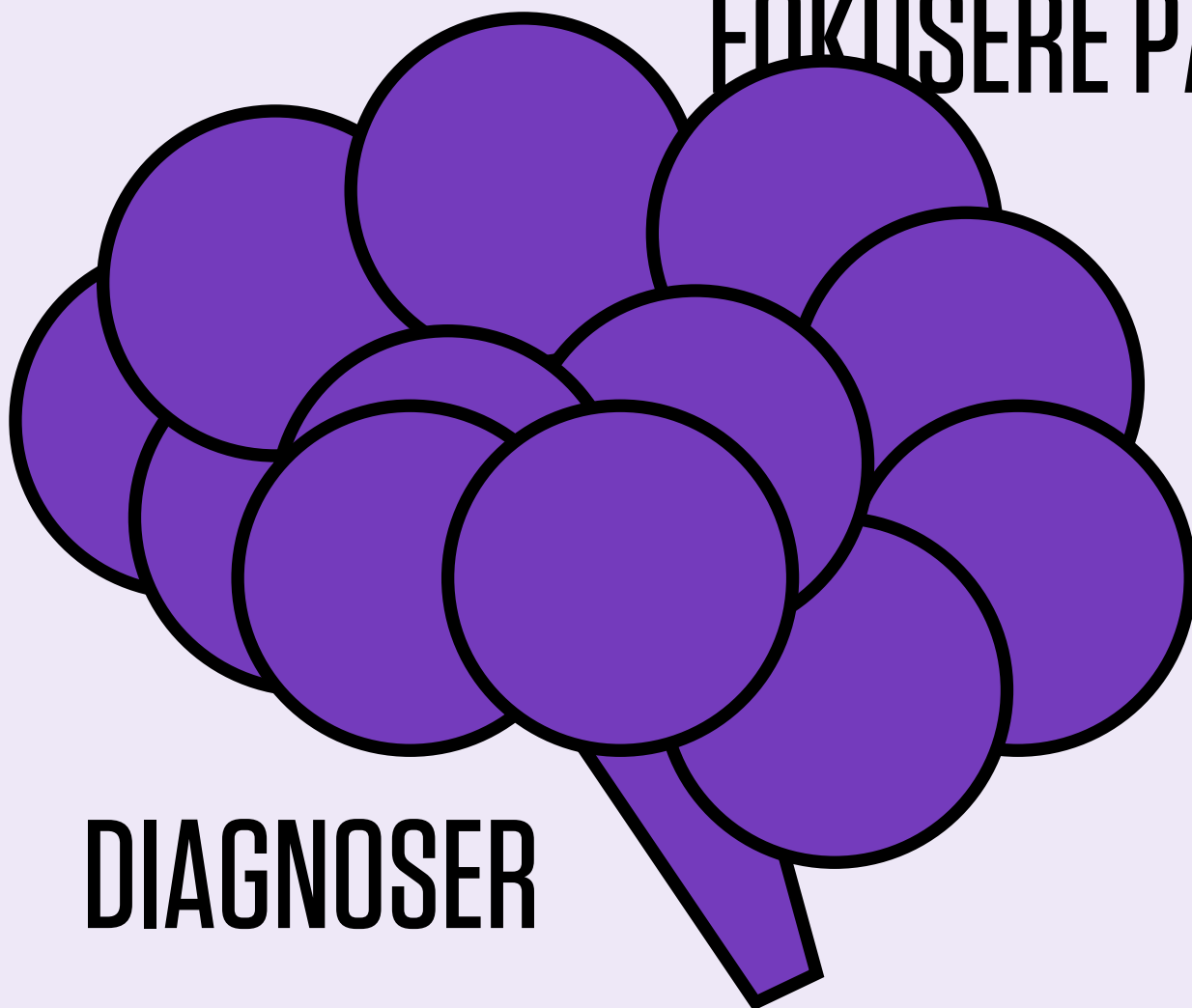
Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehogskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet.

Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Magasinet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

SOSIALLÆRER PÅ SANDEFJORD FOLKEHØYSKOLE:

— JEG ØNSKER Å
NORMALISERE OG IKKE
FOKUSERE PÅ

DIAGNOSER

Vi skriver 24. april – overskyet og en smule vår i lufta når jeg kjører sørover på motorveien mot Sandefjord folkehøgskole. De er på siste etappe av skoleåret – stemningen er god. Jeg skal møte sosiallærer Hanne Janshaug (52) for et intervju, men det blir mange stopp for et hei før det er Hannes kontor jeg når.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Det er ikke så mange folkehøgskoler som skor seg med en sosiallærer. Hanne har en rikholdig vifte med oppgaver, og vi skjønner raskt at dette er en jobb hun trives i. Hun er blitt veteran ved skolen som hun kom til i 2008. Sosionomstudier lå i bunnen, og arbeidserfaring som saksbehandler i barneverntjenesten og som miljøterapeut ved barneverninstitusjon.

– Hvorfor blir du her – nå 17 år?

– Jeg elsker å jobbe med unge mennesker, og jeg har en veldig variert tredelt hverdag – arbeid mot elevene, veiledning for personalet og undervisning.

Hanne fungerer også som en god gammeldags «husmor» ved skolen, men det er oppgaver som er delt på flere.

FOLKEHØGSKOLE ER EKSPONERINGSTERAPI

Vi nipper til kaffekoppen, sosiallæreren forteller villig og er en særs positiv dame – fra Høyjord, innover i Vestfold, en 40 minutters kjøretur til jobb – som fylles med podkast eller stillhet.

Hjemmekontor er ukjent i hennes verden – hun skal møte mennesker i øyehøyde – autentisk og analogt.

– Jeg vil gjøre elevene oppmerksom på de positive sidene, det er mye psykologi. I forkant leser jeg alle søknadene og bruker mye

tid på å kartlegge elevene, men virkeligheten er ikke alltid det som står på «papiret». Det er flere med sosial angst nå – men de fleste fullfører. Folkehøgskole blir jo en form for eksponeringsterapi. Jeg tenker at jeg har en viktig jobb. Her bor unge mennesker i lag – og vi ser mer psykisk uhelse, det samme som mye forskning viser. Dette må vi rigge oss for, så jeg tror det er viktig å ha en ansatt med slik faglig ballast, understreker sosionomen.

– Jeg ønsker å normalisere og ikke fokusere på diagnoser. Det er viktig å behandle hver og en individuelt og utfordre dem så langt det går. Folkehøgskolen er en så viktig arena for unge mennesker i samfunnet – det er viktig å se de mulighetene vi har i skoleslaget.

GLAD I ALDERSGRUPPEN

– Er du skolens Moder Teresa?

– Nei – smiler Hanne! Erfaringene mine er den viktigste ressursen jeg har, jeg er glad i denne aldersgruppen og synes det er gøy å «henge» med dem. Jo mer du gir av deg selv, jo mer får du igjen. Jeg lærer noe hver eneste dag. Jeg blir ydmyk over hvor mange fine ungdommer vi har i samfunnet – som kan ha en krevende bagasje, men som står i det og blomster. Folkehøgskole

er et samarbeidsprosjekt – vi skal gjøre vårt, men også elvene. Jeg sier til dem; det blir så bra som dere ønsker.

Selv gikk Hanne på Sunnhordland folkehøgskule, på bandlinje. Det er tangenter og vokal som er instrumentene – hun var senere med i gruppa Post 4 (sjekk Spotify). Nå har hun en årlig forestilling med to makkere – julekonsert i Høyjord stavkirke – den eneste av det slaget i Vestfold. – Jeg er lidenskapelig opptatt av musikk og har alltid lyst til å spille, innrømmer hun.

Jeg synes jeg møter en svært utadvendt dame, men Hanne forteller også om en introvert side som elsker, og må ha, alenetid. Hun er mye ute i naturen. – Jeg går mye og lusker rundt i skogen, ser på fugler og kjenner mange av dem på lyden. Å mate fuglene ved huset er fantastisk, men min største drøm er å møte en gaupe, men de er så sky, sukker hun. Etter skoleslutt tar jeg hvert år en uke med telt helt alene i Femundsmarka – det er stadig en stor opplevelse. Lader batteriet gjør hun også over sjakkbrettet hjemme.

IKKE TERAPI

Men det er kontraster i sosionomens liv. Livet behøver ikke være så alvorlig, hun elsker å leke. – Jeg er leken og synes humor er viktig, også på tilsyn. Men jeg kan også være streng og tydelig – det er jo litt kleint å prøve å være cool – jeg er 52 år, men kan også være 14, smiler Hanne. Når nyheter står på programmet med elevene i plenum – så

finner hun fram noe positivt – fra *Verdens beste nyheter*, og synes det er viktig å få fram dette også. – Det er verdifullt å vise at det også skjer gode ting i denne verden.

Hanne underviser også i ulike valgfag, som LIVET, miljøskaperne og Go'foten – pluss sjakk som hun elsker.

Så svinger vi tilbake til hennes hovedoppgave. Hun understreker at hun ikke er terapeut. – Men en samtale kan ha en terapeutisk effekt. Jeg kan ikke drive med terapi og diagnose. Når elever trenger det kan jeg komme med tips, og er behjelpelig med å formidle videre til fastlege etc. Jeg synes det er viktig å si at jeg tror på dem – at de klarer seg. De må møtes med respekt. Men de må også ansvarliggjøres. Vi må ikke løse alle problemene deres – da gjør vi dem en bjørnetjeneste.

– Trengs det ikke et spark i ræva i blant – ikke bare omsorg?
– Jeg er opptatt av å møte den enkelte og ta det derfra, ikke opptatt av en tupp i ræva, dette er et samarbeidsprosjekt, postulerer hun som ikke er terapeut.

– Mitt mål med elevene er å få dem til å utnytte sitt eget potensiale og at de får et godt år hos oss. Jeg vil at de skal kjenne på at de er selvstendige individer som kan fikse livet, jeg skal ikke løse problemene deres, avslutter en engasjert sosiallærer.

To timer går raskt i godt selskap. Nå er det lunsj og blodsukkeret må opp en smule, ifølge Hanne. Vi takker varmt for en berikende samtale.

Leser:

I morgen var jeg alltid en løve av Arnhild Lauveng

Musikk:

Hører på masse forskjellig. Anne Grete Preus og Kari Bremnes – klassisk og rock.

Smultronställe:

Femundsmarka

Drømmereisemål:

Hjemme og kanskje Tibet

Ser på:

Fugler – kjernebiter, dompap, stillits, grønnfink ...

PASVIK FOLKEHØGSKOLE:

MED HUNDER OG NATUR SOM PEDAGOGISK PLATTFORM

Pasvikdalen har med sine skoger elver og vann vært en læringsarena for mennesker i uminnelige tider. Skiftende i sin karakter etter som årstidene ruller. I skrivende stund ned mot 40 minusgrader. Her driver mine kollegaer og undertegnede Pasvik Folkehøgskole. Vi er en liten skole på rundt 60 elever, fordelt på disse linjefagene: Multisport villmark, Norsk Språk og Kultur, Friluftsliv Finnmark, 100 % Jakt, 100 % fiske, og Hundekjøring og Villmarksliv, Eventyrer villmark og Arctic Bushcraft.

Fotos fra FOLKTALES

Vi har et slagord: *SPRENG GRENSER*

Jeg er lærer og altså pedagogisk ansvarlig på linja Hundekjøring og Villmarksliv. Sammen med meg har jeg hvert år to gode medhjelpere som vi kaller stipendiat-ter og 20 flotte alaskahuskyer.

Elevene møter et svært gjennomtenkt og klarlagt menneskesyn. Alle kan lære. Alle kan mestre. Utfra sitt eget ståsted. Men ting kan ta tid. Vi er en eksamensfri skole. Vi bruker individuelt den tida vi trenger.

Alle mennesker har en indre «motor». Men, ikke alle har tro på sin...

MESTRING FOR DEN ENKELTE

Jeg har ikke noe statistikk å lene meg til eller forskning, bare min egen refleksjon og opplevelse over tid. Men et økende antall ungdommer som kommer til oss er flinke til å uttrykke at: Dette får jeg nok ikke til! Jeg er ikke noe særlig flink eller tess. Til aktiviteten læring, uttrykker mange en uro over egne kommende prestasjoner.

Motivasjon til egen læring og utvikling blir et mål. Min erfaring er at tilpassa opplæring som i så stor grad som mulig fører til mestring for den enkelte, er veien å gå. Vår læringsarena må altså være så

trygg og forutsigbar over tid, at den enkelte elev ved hjelp av dialog, er skaper av sin egen læreplan. Sammen med oss.

Eksempel: For en elev har den store høstdagen kommet. Hun skal kjøre treningsrunden med et 6-spenn aleine. Spannet består for det meste av unge ivrige hunder. Her blir det trøkk. Eleven gjennomfører sin første treningstur på egnhånd og er i «lykkeland»!

For en annen elev er dagen fylt med uro og natta med lite søvn. Han skal kjøre treningsløypa delvis aleine med fire rolige gamle erfarne hunder. Ute i løypa går en stipendiat med fotoapparat. På vogna står en konsentrert ung gutt på vei inn i treningsløypa, på vei inn i seg selv. På vei til den veldig gode følelsen av å mestre, av å få det til.

VIKTIGE PROSESSER

Som lærer og veileder blir jeg ofte rørt og aldri mett av dette synet som jeg vet kommer i slike situasjoner. Når medelever viser tomme opp, klapper en skulder i stillhet, trykker en hånd. De er hverandres «lykkepiller» og har begynt å skjønne at gruppas samla styrke ligger i alles opplevelse av tilhørighet. Når vi som team kan planleg-

Before I thought, this will be alright.

THOR-ATLE SVORTEVIK LÆRER HUNDEKJØRING OG VILLMARKSLIV

Thor-Atle har rik erfaring som hundekjører og har kjørt Finnmarksløpet flere ganger. Han elsker atmosfæren rundt et glødende leirbål med elevene og hundene. Thor-Atle har nesten alltid god tid, enten det er til eventyrlige historier eller til samtaler og fellesskap. Når du utvikler deg som hundekjører blir du også bedre kjent med deg selv, og du blir tryggere og mer selvstendig som menneske.

ge turer og utfordringer sammen slik at alle opplever å være viktige medspillere. Da er vi på vei som et lag!

Naturen er ofte lun og snill om høsten i Pasvik. På tur med telt og hunder eller under åpen himmel får vi ofte en mjuk start. Til å oppleve og til å lære tusen små ting om leirliv, orientering, hunder, foring, seler og liner, kjøring med vogn. Bålet flammer til langt på natt og samtale går i alle retninger. Dette er viktige prosesser, sakte men sikkert blir vi kjent med hverandre. Med hundene tett rundt oss og et sus av høst gjennom skogene skapes en arena for utveksling av opplevelser og erfaringer. Hvem vi er. Samhandling og felles «tak» skaper i sin tur felles opplevelser som kan deles. Fortelles og vises. Sosiale medier er blitt en del av folkehøgskolen!!

INVOLVERINGSPEDAGOGIKK

Etter som årshjulet tikker og går mot en stadig lavere sol og den første smak av førjulsvinter, får både enkeltpersoner og gruppa mer krevende utfordringer. Men og økt glede i form av sledeturer i nysnø, ski og snørekjøring, turliv med store bål og telt i skogen. Det er tyngre å finne ved, holde seg varm, sette opp telt og få utstyr

av og på hundene. Fore og stelle våre kjære venner i vinterpels. Jeg mener bestemt at denne gradvis økte motstanden gjør noe for oss som er viktig i lærings-sammenheng. Det merkes raskt om noen har slurva med utstyr eller klær og må ha hjelp. Og, det omfatter hele gruppa og denne turen. Å ta ansvar for seg selv, er og å ta ansvar for medelevene. Vi får testa vinterutstyr som soveposer, liggeunderlag, ullkær, yttertøy, hodelykter og mye mer. Vi får og ofte frem den enkeltes vilje til å jobbe på lag. Bidra på leirplassen med stadige gjøremål, for alles beste.

Learning by doing sa filosofen, pedagog og psykologen John Dewey. **For meg som veileder og sjef blir involveringspedagogikkens gode dialog og refleksjon sammen med enkeltelever og med gruppa i sin helhet veldig naturlig og riktig.** Her mener jeg bestemt skoleslaget er unikt. Vi lever og bor sammen i ulike situasjoner med ulike utfordringer over så lang tid at kjennskap til den enkelte elev skaper heilt unike muligheter for å ha gode refleksjoner i lag og derav utvikling og vekst. Tilhørigheten og motivasjonen for deltakelse i lag med gruppa er uten tvil sterkt karakterskapende og sosia-

liserende. De som i utgangspunktet slet med lav selvtillit og en «indre motor på tomgang» har ofte sprenget personlige grenser, og opplevd en personlig vekst som er formidabel. For meg er derfor setningen «det beste året i mitt liv» ikke en floskel! Det er en opplevelse og en motivasjonskilde.

Læring skjer gjennom hjertet. Det er en prosess som varer livet til ende. La flest mulig oppdage det.

Jeg vil med disse enkle ord og tanker få ønske alle i folkehøgskolesamfunnet et riktig godt og spennende nytt skoleår!

Thor-Atle Svortevik,
lærer Pasvik folkehøgskole

TALE TIL LANDSMØTET I FHF 2025

Det er ei glede og eit privilegium å få arbeide i frilynt folkehøgskule og for frilynt folkehøgskule! Og det er krevjande. Folkehøgskulen er ein samfunnsinstitusjon, ein demokratisk danningssinstitusjon, og vi har fått i oppgåve å realisere formålsparagrafen i folkehøgskulelova. Det er privilegiet og utfordringa for oss alle.

Eg skal sette søkelyset på omgrepet folkeleg opplysning som truleg blir ein del formålsparagrafen i den nye folkehøgskulelova. Dersom eg skulle hatt eit anna fokus i tillegg ville eg snakka om verdien av songen og songtradisjonane i folkehøgskulen.

OM LOVPROSESSEN

Til tross for at folkehøgskulen har kjempa for fridom og for sitt sjølvstende i alle år, set vi pris på å ha med myndigheitene på laget. Slik det er i dag, kan vi vere svært tilfredse med at departementet skriv i stortingsproposisjon 111 L:

Folkehøgskolene kan videreutvikle sin rolle som del av det demokratiske fundamentet i Norge. Folkehøgskolene skal vere ein arena for tillit, fellesskap og mangfold.

Etter ein lang prosess dei siste fire åra blir Folkehøgskulelova på nytt vedtatt i Stortinget no i juni. Vi har vore sterkt medverkande i prosessen frå arbeidet med NOU til ny lov, og vi har blitt lytta til. Vi har fått gjennomslag for våre meiningar om ein revidert formålsparagraf – dette ligg i botnen for arbeidet vårt. Lova gir

oss rammer som vi kan leve godt med og departementet har gjennom heile prosessen ønska å skape ein solid folkehøgskulesektor. Men, med stor fridom følgjer det som kjent alltid stort ansvar.

No er det opp til oss! No må vi leverere!

ÅNDELEG OPPRUSTING

Mange stemmer dei siste åra poengterer at Norge treng noko meir enn militær opprusting. Vår eigen kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun, fokuserer på at vi treng nasjonalt medvit:

Populistiske og høgreekstreme krefter skal ikkje få raljere med eller få ta eigarskap til vår kulturarv og våre tradisjonar. Dei tilhøyrer fellesskapet og skal vere inkluderande, ikkje ekskluderande.

Det er også mange andre sterke stemmer og kommentatorar som seier at vi må vere tydelege og stå saman som folk. Dette er eit åndsarbeid og ein gåvepakke for folkehøgskulen, og samstundes ei mulighet som legg til rette for at vi kan profilere oss som det skuleslaget vi skal vere. Folkehøgskuleforbundet er ein idé- og verdiorganisasjon, og vi skal ha klare verdier som utgangspunkt for arbeidet vårt. Desse verdiane kan vi ikkje ta for gitt. Verdiane må vi kjempe for. I urolige og usikre tider, er det tydeleg at dei unge også ser dette og søker mot verdier.

FOLKELEG OPPLYSNING

Vi får ein revidert formålsparagraf i folkehøgskulelova. Her er omgrepet folkeleg opplysning innført. Vi har i mange år diskutert og snakka om dannelsomgrepet. I FHF må vi halde fast ved den definisjonen på danninga som er formulert i vårt idé- og prinsipp-program. Vi må også gå inn i desse prosessane og samtalane med eit kritisk blikk på oss sjølv og våre eigne dannelsprosessar.

Eg er meir enn tilfreds med at vi no har fått eit nytt omgrep inn i den nye utgåva av folkehøgskulelova. Vi har gjort mykje for å få inn folkeleg opplysning i lovteksten, og det er viktig at vi forstår nyansane. Det har konsekvensar for korleis vi arbeider. Det er ein språkleg nyanseforskjel, men substansen i dei to omgrepa er svært ulik. Dette utfordrar oss til å sette ord på, og gi eit innhald til begrepet. Og må kunne operasjonalisere det inn i folkehøgskulen sitt daglege arbeid, i møte med den einskilde elev.

Når eg skal snakke om folkeleg opplysning slik eg ser det, er ikkje det vitskapsbasert, men har utgangspunkt i historisk kunnskap, erfaringar og samtalar eg har hatt med folkehøgskulefolk den tida eg har vore i skuleslaget. Når vi har jobba for å endre ordlyden i folkehøgskulelova, er det for at oppdraget vårt skal bli tydeleg.

Folkeopplysning som det har stått i lova fram til i dag, spring ut av opplysningstida og behovet folket hadde for kunnskap. Den kunnskapen kom utanfrå, frå autoritetar, politikarar og myndigheiter og var viktig i si tid, og dette er framleis viktig i dag. Det har gitt oss eit skuleverk og utdanningssystem som sikrar at vi får eit opplyst folk.

I tillegg seier vi ofte at året på folkehøgskulen er eit utviklingsår og eit modningsår. Dette er kunnskap og opplysning som kjem innanfrå, og som er resultat av prosessar der ein blir meir bevisst på kven ein er og på sin eigen identitet. Dette blir ein utfordra på i fellesskapet.

Vi treng ulike former for opplysning, men vi må vite kva som er vårt oppdrag – og forstå kva som er reiskap og kva som er formål. Ein kan samle dei andre formene for opplysning, det eksistensielle, sjølvverkjenninga, kunnskap og kompetanse og bruke dette for å stimulere til folkeleg opplysning, som er knytt til folkehøgskulen sitt danningssyn.

Vi må skille mellom kompetanse som kunnskapsform, og den form for kunnskap som fører til sjølvrefleksiv danning. Odin Fauskevåg (*Institutt for pedagogikk v. NTNU*) forklarar danning som kunnskapsform ved å vise til at:

kunnskap er dannande når han gjer normative eller moralske aspekt ved verda forståeleg.

For å kunne arbeid med folkeleg opplysning, forstått som opplysning nedanfrå, må vi stimulere til ein type kunnskap der den einskilde finn si plass og blir utfordra på samtalar omkring det vi verdset i fellesskapet: Kven er vi som kultur, kva verdiar dyrkar vi, kva er vår historie, korleis bidrar vi til å sikre demokratiet og kva ansvar har den einskilde. I tillegg treng vi eit fokus på kva som er det nasjonale.

Kunnskapsministeren Kari Nessa Nordtun vil legge vekt på det nasjonale i norsk skule.

I den tida vi er inne i, er det viktigare enn nokon gong at vi får fram kva som er vår felles kulturarv og våre røter.

Den norske filosofen Guttorm Fløistad har hevda dette i bøker og forelesingar i ein mannsalder. Han uttaler i boka «Visjoner for Norge» følgande:

Det er viktig å være forankret i et sosialt nettverk som man mottar støtte fra og har medansvar for. Den overordnede tanken er å utvikle kulturell identitet, og kultur er stedbundet. Følgelig må det være en historisk dimensjon i det integrerte mennesket.

... slik får man også ut fra seg selv, kriterier for å verdsette mennesker fra andre kulturer og med andre kulturelle forutsetninger.

Dette er med andre ord eigenskapar og kunnskap som fremmer humanisme og dialog.

Men – med ein gong vi snakkar om det nasjonale må vi vere klar over at vi beveger oss i eit minefelt! Ein får lett assosiasjonar til nasjonalisme, nasjonalkonservative rørsler, proteksjonisme og med det nye ideologiar som ikkje er liberale og som stiller seg tvilande til demokratiske verdiar og som fremmer autoritære styreformer. Dette skal vi passe oss for!

PEDAGOGISKE KONSEKVENSA

Dette folkelege opplysningsarbeidet blir realisert gjennom samtale, dialog og refleksjon. Det er behov for både tilfeldige og strukturerte samtalar. Vi må med utgangspunkt i gode relasjonar og eit solid fagleg nivå, stille spørsmål med kven vi er, kva vil vi ta vare på, kva er verdifullt, kva kurs skal vi ha framover. Og ikkje minst kva vi ikkje vil ha som nasjonalt særpreg. Vi treng ein samtalekultur som handlar om kva vi vil, om kva liv og samfunn eigentleg dreier seg om. Spørsmål og undring må erstatte svar og fakta. Å bli tatt på alvor og sjå seg sjølv i ein samanheng og som ein del av historia, gir ei oppleving av mening.

For å skape eit gjennomført samtaleklima på skulane, treng ein alle i eit personale. Det er samstundes klart at pedagogane har eit særskilt ansvar for å gi av seg sjølv, vere kunnskapsrike, samfunnsengasjerte og ha ein medviten pedagogikk. Rektor har ei viktig oppgåve i kraft av å vere pedagogisk ansvarleg. I det nye lovforlaget har også styret fått eit større ansvar for å sikre at skulen har eit innhald som er i samsvar med formålsparagrafen. Den nye lova gir tydelege signal om at ein ynskjer kvalitet inn i dannelsesarbeidet på skulane.

Kommentator Snorre Valen seier i Morgenbladet:

En av årsakene til at flere land opplever alvorlig demokratisk tilbakegang, er jo at de mangler den demokratiske grunnmuren som sivilsamfunnet utgjør i Norge.

Det er vår største og første oppgåve å bidra til at sivilsamfunnet held vedlike og sikrar denne grunnmuren. Folkehøgskulen blir ein demokratisk dannelsinstitusjon og ein arena for folkeleg opplysning – dersom vi tar formålsparagrafen alvorleg og fyller den med innhald. Og no må vi levere!

Einar Opsvik,
avgående leder i Folkehøgskoleforbundet

Mer enn ord

Lille bilde på veggen der, hvorfor er jeg her?

Peder Pederen, Lofoten folkehøgskole

Foto: Jonas Okkels Sørensen

MELLOM MØTER OG MULIGHETER

Mandag morgen, og deltakerne på Nordiska folkehøgskolan samles på Torget, skolens tidligere atrium og nå innbygde og selvbygde samlingsplass. Gjennom skoleåret er dette et sted hvor det samtales og studeres, musiseres og utsmykkes, spilles sjakk og bordtennis. Torget er også stedet hvor vi tar imot gjestende musikere, forelesere og debattanter. Det er et sted hvor vi møtes, og det er også her vi sammen avslutter skoleåret.

Denne ukesamlingen har skolens Viselinje ansvar sammen med skolens Start-linje, da de har hatt et samarbeid i noen uker. Start-linjens deltakere har skrevet poesi, og Visskolens deltakere har tonesatt diktene. I publikum, om hverandre, sitter denne morgenen deltakere fra skolens mange forskjellige linjer. Jeg ser punkeren sitte ved siden av Volvoingeniøren. Begge har tatt fri fra sine «vanlige» liv for å vie seg til visekunst-

en i ett år på Nordiska folkehøgskolans viselinje. I raden bak sitter deltakere fra skolens nyeste linjeinitiativ, Nystart. Dette er en linje som spesifikt henvender seg til mennesker som alle bærer på vanskelige skoleerfaringer og som, som en konsekvens av dette, har havnet i ulike former for utenforskap og psykisk uheld. Ute til høyre, litt forsiktig i kanten av forsamlingen, sitter deltakere fra Helhetslyftet, et prosjekt rettet mot tredjelandborgere, som veksler mellom svenskestudier og yrkespraksis. I en annen rad sitter deltakere fra skolens allmenne linjer. Her går folk for å komplettere og ta igjen nødvendige fag side om side med deltakere som nettopp har funnet studiemotivasjonen og gleden ved å studere. Det er et bredt spekter av mennesker og skjebner som deler rommet.

Noen av de tonsatte diktene leses opp av

forfatterne selv, og andre tolkes av viseelevene. Jeg ser flere av mine kolleger sitte med blanke øyne. Rommet preges av en fokusert velvilje fra publikum og en konsentrert blanding av glede og alvor fra de på scenen. Styrken i møtet som har funnet sted mellom de to linjene er tydelig, og i en forlengelse tenker jeg at dette også er noe av styrken med folkehøgskolen. At møter skjer mellom verdener som ikke nødvendigvis møtes så ofte ellers. At nye livsmuligheter kan oppdages og nås. At kunstens muligheter kan utforskes. Etter litt over tjue minutter er samlingen over. En ny uke på skolen har begynt.

Jonatan Rask,
rektor Nordiska folkehøgskolan

FAKTA OM SVENSK FOLKEHÖGSKOLE

- Antall folkehøgskoler: I Sverige finnes det i dag 155 folkehøgskoler spredt over hele landet.
- Antall internatfolkehøgskoler (internat er ikke et krav i Sverige): Omtrent 60 av disse skolene tilbyr internatmuligheter, der deltakerne kan bo på skolen under utdanningen.
- Av folkehøgskolene drives 113 av ideelle organisasjoner, og resten av fylkeskommuner.

Folkehøgskolene hadde i 2024:

- Ca. 19 000 deltakere på «allmän kurs»
- Ca. 39 000 deltakere på «särskild kurs»
- Ca. 38 000 deltakere på korte kurs.

Folkehøgskolene mottok cirka 2 350 000 000 kroner i statstilskudd i 2023.

Hver svensk folkehøgskole må tilby noe som kalles *allmän kurs*, og den må utgjøre minst 15 prosent av virksomheten ved en skole. Allmän kurs varer vanligvis i 1-3 år og har som mål å gi deltakerne en videregående opplæring, eller fungere som et alternativ til tradisjonell videregående skole og grunnskole. Dette programmet inneholder ofte en

blanding av teoretiske og praktiske fag og kan tilpasses deltakerens behov og interesser.

Den andre kursformen (som ligner mest på norsk folkehøgskole) kalles *särskild kurs* eller skolens profilkurs. Her tilbys ofte kurs innen en lang rekke håndverk og forskjellige kunstneriske fag (billedkunst, dans, musikk, kunst, film, foto, teater).

Man kan også ta visse kortere yrkesutdanninger på svensk folkehøgskole. Mange skoler tilbyr samlingsbaserte kurs innen sine respektive profilfag.

Kvalifikasjoner man kan få etter å ha gått *allmän* eller *särskild* kurs:

Videregående kompetanse: Mange deltakere på den allmenne linjen får videregående eks-

amen, som gjør at de kan søke videre til høyere utdanning som høyskole og universitet.

Spesifikke krav for høyere utdanning: Enkelte folkehøgskoler tilbyr kurs som gjør det mulig for deltakerne å få spesifikke opp- takskrav til videre utdanning på høyskole og universitet, for eksempel innen områder som kunst, musikk eller pedagogikk.

Yrkesfaglig høyskolekompetanse: Enkelte folkehøgskoler tilbyr programmer som kvalifiserer deltakerne til yrkesfaglig høyskole.

Ifølge statistikk går omtrent 70 % av deltakerne på den allmenne linjen videre til enten arbeid eller høyere utdanning etter avsluttet utdanning. Dette inkluderer både studier på universitet, høyskole og yrkesfaglig høyskole samt ansettelse innen ulike bransjer.

Av de deltakerne som går på allmenn kurs, og som har fått en kvalifikasjon gjennom studiene på folkehøgskole, beregnes det at 43 % har en eller annen form for funksjonsnedsettelse.

Jonatan Rask,
rektor Nordiska folkehøgskolan

PÅ ÅTERSEENDE I VANOSC,

PLATSEN FÖR ERICA SIMONS FOLKBILDNINGS-PROJEKT

Under flera decennier var Erica Simon en känd person inom folkhögskolekretsarna i Norden. Hon bidrog med texter i de skandinaviska Folkehøgskolen, Højskolebladet och Folkhøgskolan, deltog i nordiska folkhögskolemöten och i hennes kursverksamhet i södra Frankrike var det många folkhögskolelärare som deltog. Framförallt bör hon minnas för sin avhandling om de skandinaviska folkhögskolornas idéhistoria, "Nationell väckelse och folklig kultur", som kom ut 1960 och fortfarande är det mest kompletta verket om den samtid och de samhällsförhållanden som formade folkhögskolorna och finns översatt i en förkortad version.

ETT FOLKBILDNINGSPROJEKT I FRANKRIKE

Erica Simons kurser var välkända i folkhögskolekretsar. Under rubriken "Möte med Frankrike" lät hon deltagarna möta ett helt annat Frankrike än det vi vanligen ser. Hon hade slagit sig ner och byggt upp en kursgård, Le Crau du Sapt, i ett av de mest eftersatta områdena i Frankrike, i Vanosc, en liten landsby i Rhonska Alperna, 80 kilometer sydväst om Lyon. Där levde människor fortfarande på jordbruk, vilket i dessa bergstrakter inte lämpade sig för moderna brukningsmetoder. Många övergav jordbruket för att flytta till industristäderna.

Trots avfolkningen var det fortfarande en levande landsbygd som Erica Simon såg ett värde i att bevara och ville blåsa liv i. Hon såg det som en utmaning i linje med det som en gång folkhögskolegrundare som Christen Kold i Danmark och Christopher Bruun i Norge ställdes inför. För hennes mål var inte rätt och slätt att erbjuda kurser för skandinaver, det var att skapa ett folkbildningsprojekt för boende i området som inkluderade skandinaverna. Och kurserna handlade lika mycket om att möta det franska lokalsamhället som att få perspektiv på det egna och lära sig mer i jämförelsen även med de nordiska grannländerna. För som Olav Klonteig skrev:

Den videre dimensjonen, der kurset også gjeld våre egne samfunn og også har eit globalt perspektiv, kan kome fram om deltakarane fører samtalen vidare, der ein bruker Le Crau du Sapt og Vanosc som ein spegel der vi kan sjå våre egne problem i eit særleg skarpt lys." (Folkehøgskolen 1/1982)

KULTURMÖTEN

Erica Simon var angelägen om att nordborna inte skulle bli ett främmande inslag i byn utan att de skulle bidra till möten, kulturmöten. Det lyckades väl så till vida att kursdeltagarna lärde känna livet i byn och blev kända hos bybefolkningen, som Olaf Lysberg skrev i Folkehøgskolen 3/75:

Vi vart godt kjende med presten og nonnene, og vi gjekk både i kyrkjeskolen og den læke-skolen. Forretningsfolket møtte vi i daglegvarebutikkane og arbeidsfolket ved baren. Vi var saman på banketter. Landsbyfolket arrangerte konsert for oss, og vi heldt fest for dei. Forbrødringen var allmenn og fullstendig. Så møtte vi strejikande arbejdere i Annonay.

De första kurserna pågick i tre veckor, med föredrag, grupparbeten, studiebesök och diskussioner. Motvilligt gick Erica Simon så småningom med på att korta ner till två veckor och ge deltagarna en ledig dag. Men de veckorna gjorde skandinaverna så pass kända och intresset för Skandinavien så pass stort, att Erica Simon utan problem fick med sig ett femtiotal bybor i två bussar som övernattade på folkhögskolor eller i kursdeltagarnas hem för att besöka deras länder. Väl hemkomna hade de samling i Erica Simons kursgård för att visa bilder och filmer och tala om vad de upplevt, för att sedan upprepa det hela inför byn. Ett evenemang som samlade 300 personer, av byns totalt 800 invånare.

VILKET SAMHÄLLE VILL VI HA?

Det blev många fler resor. Ibland var det bergsbönder från trakterna som åkte norrut för att möta kolleger i Danmark, Norge och Sverige, ibland gick resorna i andra riktningen när de skandinaviska jordbrukarna besökte bergstrakterna för att få insikter i hur de små jordbruken kunde överleva och lära sig mer om organisering, som de franska bönderna lyckats bättra med. Detta hände under 1970-80-fram till början av 1990-talet, under samma period som globaliseringen tog fart, internationell konkurrens som pressade livsmedelspriserna, och EU som då hette EF, Europeiska Fællesskapet, utvidgades.

Allteftersom Erica Simons kursgård le Crau du Sapt utanför Vanosc blev känd, tillkom fler kurser och många besök, mer eller mindre annonserade i förväg. "Det har varit så många besök under året att det knappt en månad som jag varit ensam här", konstaterar ES när hon sammanfattar år 1982:

"Ledaren från Ulpan Akiva, Israel Shulamith Katznelson, kom en vecka under februari för att planera ett möte mellan israeler, araber och fransmän med tanke på att få till stånd en öppen diskussion om de problem som rör denna ömtåliga del av världen. I maj kom Johan Galtung från Berlin. Under två dagar diskuterade vi hur vi vill att morgondagens samhälle ska vara och hur vi övervinner det som hindrar förverkligandet. 56 personer deltog i mötet och både dem och Johan Galtung ansåg det mycket värdefullt."

Det som få däremot känner till är att hon sedan början av 1980-talet samlade intresserade från området, från städerna i närheten och från universiteten i Grenoble och Lyon till seminarier för att diskutera samhällsfrågor, mer precist, vilket samhälle

vill vi ha. "Europa i uppbrott" var även titel på kurser som vände sig till nordbor, men de seminarier som på gick under ett par veckoslut varje år tog tag i frågor om vilken framtid vi var på väg in i och hur vi ville påverka den. Det var ambitiöst upplagda seminarier som förbereddes noga i arbetsgrupper som tog sig an olika frågor.

PAOLO FREIRE

Det som deltog var skollärare, affärsinnehavare, slaktare, bergsbönder, universitetslärare och forskare. En av dem var Johan Galtung som flera gånger deltog i samtalen, liksom Pierre Rahbi, en ledande företrädare för ekologiskt jordbruk. En stor del av samtalen handlade om jordbrukets och landsbygdens framtid i det postindustriella samhället. Detta gör att vi även kan placera in Erica Simons verksamhet i den tradition som Paolo Freire representerade med sina erfarenheter av medvetandegörande för att skapa handlingsberedskap i en befolkning.

Med Erica Simons bortgång 1993, var det omöjligt att driva vidare allt det hon satt igång. Kurserna upphörde, kursgården styckades upp och såldes. Det som däremot fortfarande lever kvar är den kulturförening för folket i Vanosc som hon var med och tog initiativ till. Den har blivit en samlande kraft för Vanosborna, som idag också har blivit fler. Nya bostadsområden växer fram i utkanten av den gamla byn.

UNDER FLERA DECENNIER VAR
ERICA SIMON EN KÄND PERSON INOM
FOLKHÖGSKOLEKRETSARNA I NORDEN.

Däremot är en del av det som ger ett samhälle liv borta, kyrkan som var en samlingsplats ger inte längre mätta varje söndag utan annonserar efter frivilliga att hjälpa till med underhållet. De åtta butikerna är nu reducerade till ett bageri och ett slakteri. Några barer eller caféer finns inte längre, inte heller restauranger. Däremot finns Hotel Mary kvar. Numera ombyggt och moderniserat med "studios" försedda med kokmöjligheter och kylskåp för den nya tidens turister, som kanske kommer med ryggsäck och cykel för att utforska bergsområdena.

Det är inte utan viss nostalgi jag läser om Erica Simons livsverk. Var är samtalen om ett annat samhälle idag, var är framtidsvisionerna och utopierna? Som Erica Simon skrev om att "vi måste förbereda mentaliteterna" för de förändringar som vi idag inte bara har framför oss utan befinner oss mitt i.

Av Caroline Runesdotter

Caroline Runesdotter, universitetslektor, tidigare folkhögskolelärare, författare till en av handling om svenska folkhögskolans framväxt och arbetar nu på en bok om Erica Simons liv och gärning.

CROSSING 200:

HJEM, DET ER EN STEMNING

Hemsedal, Arendal, Sørfold og Oslo.

Lilav Abdurrahman Ali (20) har bodd flere steder i Norge enn de fleste nordmenn noen gang har vært. Etter ti år i landet har hun endelig kommet fram til hva hun skal svare når noen spør hvor hun kommer fra.

Tekst og foto: Marte Østmoe

– Det er noe som heter etnisitet, og så er det noe som heter nasjonal tilhørighet. Lilav Abdurrahman Ali (20) smiler fornøyd. – Min etnisitet er kurdisk, min nasjonale tilhørighet er Norge. Det er dette hun svarer når noen våger seg til å spørre hvor hun er fra – *egentlig*.

Nå drømmer hun også om å eie en norsk bunad, men understreker behovet: – Det er ikke nødvendigvis for å passe inn, men fordi jeg ønsker å hedre den norske delen av meg. Hvis det er en kurdisk høytid, da kan jeg velge en kurdisk folkedrakt.

VILLE BLI SOM DEM

Å akseptere og leve opp til forventninger og normer knyttet til to kulturer har imidlertid ikke alltid vært lett. – Som 15-åring ville jeg bare smelte inn med vennene mine og bli som dem, forteller hun, bøyer hodet ørlite grann, senker stemmen en anelse: – Men det likte foreldrene mine dårlig.

I dag er Lilav Abdurrahman Ali på vei til seminaret *Ung på Flukt* i regi av Crossings 200, Press – Redd Barnas Ungdom og Folkehøgskolerådet. Her skal hun delta i en panelsamtale sammen med forfatter Kristina Quintano, stortingsrepresentant

Even Eriksen statssekretær for jurist- og beredskapsdepartementet samt sosiolog og forsker Jean-Paul Brekke. Lilav representerer seg selv, men er også ambassadør for organisasjonen Stopp hatprat. Arrangementet er lagt til Interkulturelt museum. I samme bygg lå an gang Grønlands gamle politistasjon. Lilav kan ikke annet enn å undre. – Var det hit familien Ali kom høsten 2015? Nei, hun husker ikke, stoler ikke på minnene. – Jeg har ikke tall på alle gangene vi har måttet flytte i løpet av livet mitt. Vi bodde på gymsaler den ene dagen og hotell for flyktninger den andre.

FRA SØR TIL NORD

For seks år siden fikk familien bestående av far, mor, tre brødre og storesøster Lilav, beskjed om å flytte fra Arendal i sør til Straumen i nord, cirka en time nord for Bodø. I ettertid mener 20 åringer at det er utfordringer med en slik metode. – Når de flyttet oss til Nord-Norge var det kanskje med et mål om integrering, sier hun og tar en kort pause: – Ja, for i teorien er det jo en mulighet for dette når du plasserer en flyktningfamilie i en bygd med bare etnisk norske mennesker. Da er man jo tvunget til å bli en del av samfunnet, ikke sant?

Spørsmålet er retorisk og nå, etter to år på hybel i Oslo, er hun i stand til å se det hele fra utsiden. – Da vi kom var det ingen der som hadde verken forståelse eller kunnskap om mottak og behandling av flyktninger. De som jobba i kommunen tenke på det praktiske og la ting til rette. Siden var det stopp. Jeg fikk ikke tilbud om samtale-timer og det var ingen som spurte meg hva jeg hadde opplevd på veien hit.

DETTE ER UNG PÅ FLUKT

Tiltaket er en del av markeringen Crossings 200 der vi i 2025 feirer at det er 200 år siden de første norske immigrantene søkte lykken i Amerika. Men som det står i markeringens undertittel: – Ett lands utvandrer er et annet lands innvandrer. Hvordan kan vi sammenligne de to? Hva er likheter og forskjeller?

Ung på flukt setter søkelyset på situasjonen for barn og unge asylsøkere i Norge i dag, og et samarbeid mellom Press – Redd Barnas ungdom, Folkehøgskolerådet, Nasjonal-jubileet 2030 – Norge i tusen år?, Anno Norsk utvandermuseum og Crossings 200 med støtte fra Barne – og ungdomsdepartementet. Målet er å skape et fora og en plattform for samtale mellom ungdom, politikere og samfunnet med mål om å finne konkrete løsninger på utfordringer som unge på flukt møter i dag.

<https://utvandermuseet.no/2025/om-jubileet>

HJERTEVARME

Fremdeles bor familien Ali på Straumen, men er det et hjem? Lilav trekker på skuldrene.

– En base kanskje? Når hun er alene, da kan hun lengte dit, men like gjerne til familien i Syria. – Jeg føler meg mest hjemme når jeg er sammen med storfamilien. Når jeg er med bestemor, bestefar, tantene mine og onklene mine. Vi har en herlig, kurdisk humor som bare kurdere forstår. Jeg har alltid følt fellesskapet som når jeg er sammen med dem. Det kan ikke forklares. Vi er gjestfrie, bryr oss om hverandre og både tenker og handler ut fra hjertet.

Lilav peker. – Dette var min første hybeladresse i Oslo i 2023. Heimdalsgata står det på et skilt. Men heim? – Helt ærlig, andre kan bli glade i huset sitt, eller en ting. En bamse for eksempel, men jeg har aldri knyttet meg emosjonelt til ting. Lilav kikker inn i bakgården, ansiktet hennes er åpent, men røper samtidig ingen glede ved gjensynet. Ingen melankoli.

– Kanskje er distanseringen en slags forsvarsmekanisme, filosoferer hun: – Kan det være et resultat av alt jeg har opplevd i livet? Ja, et forsøk på å forsvare meg selv?

Om det er traumene, en rastløshet eller også et mål om å være selvstendig som gjør at hun stadig skifter adresser, nei det kan hun ikke helt svare på. I dag studerer hun statsvitenskap ved Universitetet i Oslo. Hun er også ansatt som assistent i en barnehage og jobber hundre prosent. – Jeg bor alene og har mitt eget liv. Jeg har fri vilje, frihet og en større fred med meg selv.

GUD, HVORFOR GJØR DU DETTE?

Slik har det imidlertid ikke alltid vært. – Foreldrene mine har ofte vært nedtrykte og det smittet over på oss barna, forteller hun og legger ikke skjul på at hun nok har hatt mer ansvar enn mange andre på samme alder. Bevisst eller ubevisst begynte Lilav å vende seg bort. Ikke bare fra familien, men også fra som muslimske tro. – Jeg husker at jeg satt, gråt og gråt og tenkte, Gud hvorfor gjør du dette?

På vg1 søkte Lilav seg til en videregående skole i Bodø. Hver morgen måtte hun stå opp klokka fem for å rekke skolen 08.30. Hun var mer borte enn hjemme. Hele tiden vokste ønsket om å flytte for seg selv. Kunne drømmen gå i oppfyllelse bare hun startet på VG2? Lilav forberedte seg godt, valgte seg en solskinsdag og henvendte seg til faren sin: – Se på denne hybelen på denne annonsen, tror du ikke jeg vil få det fint her?

– Tenk, stråler Lilav i dag. – Han sa ja! Han sa ja! Det positive svaret fra faren mener Lilav også kan ha effekt langt ut over hennes egen situasjon. Og her skinner den kurdiske kulturen igjennom i det hun sier og gjør. – Nordmenn er mer

– EN DEL AV MEG

HAR ALLTID BARE LYST

TIL Å

FLYKTE

VIDERE

individerorientert, vi kurdere har en mer kollektiv tilnærming. At jeg kunne flytte for meg selv, 15 år gammel, at noe slikt kunne skje, det handler ikke bare om meg, det betyr at det er håp for at også andre jenter kan bli fri!

I mer enn en time har Lilav Abdurrahman Ali vandret på gamle trakter på Grønland i Oslo. Hun har gått, stanset og fortalt. – Jeg er en person som må snakke for å prosessere ting, sier hun.

Av venner og slekt blir hun beskrevet som en person som fører folk sammen, en magnet, et lim. Hvis de trenger energi, kommer de til henne. Hvis de trenger trøst, kommer de til henne. I så måte er Lilav selv er som et hjem å regne. For et hjem, det er ikke nødvendigvis et hus, det er følelsen av felleskap – en stemning.

SØK OM MIDLER: CROSSINGS 200 UNG PÅ FLUKT

Crossings 200 som er markeringen og jubileet for utvandringen til Amerika, tar også for seg unge på flukt i dag. I mars ble det arrangert et møte i Oslo med søkelys på barn og unge asylsøkeres situasjon i Norge i dag. Målet er å skape en plattform for samtale og diskusjon mellom ungdom, beslutningstakere og lokalsamfunn for å finne konkrete løsninger på utfordringer unge på flukt står overfor. Gjennom ulike arrangement på landets folkehøgskoler vil ungdom, voksne og politikere møtes for å diskutere hvordan vi kan bygge et mer inkluderende samfunn.

Folkehøgskolene får nå mulighet til å søke om arrangementsmidler til å lage arrangementer høsten 2025 med tematikken «ung på flukt». Vi ønsker arrangementene primært åpne for lokalsamfunnet, alternativt som egne lørdagsseminar for elevene.

Crossings 200 kan utbetalte maksimalt 30 000 kr pr. skole som får tilsagn. Totalt er det ti skoler som kan få midler. Søknadsfrist er 28. mai – informasjon er sendt skolene. Arrangementene må gjennomføres høsten 2025, og kostnader som dekkes er til selve arrangementet, for eksempel foredragsholdere.

Kjersti Versto Roheim

SLUTT MED DET!

Du mener at læring bare skjer i klasserommet?

slutt med det!

MaxPower

NOTERT

«LANDET SOM BLE FOR RIKT»

Rike menneskers sukk og stønn over at Norge er blitt for rikt blir ofte genuint usjarmerende. Breiale utsagn om at landet består av en gjeng late, overvektige, lissomsykemeldte slabbedasker som patter på statens spene. Smurt og forkjølt av en politikerklasse som aldri har gjort et dagsverk, hatt en jobb eller kan legge sammen to kolonner i et regneark. Det brølende raseri fra den private bryggekannten på Bygdøys solside.

Martin Bech Holtes poenger kan derfor raskt drukne i klassekamp og politiske sjablonger. Men det bør de ikke. Boken bør leses med stor interesse og et åpent sinn, spesielt av sosialdemokrater som er glad i staten.

Frithjof Jacobsen i Dagens Næringsliv

NYTT FRA LANDSKAPET

NY REKTOR VED ELVERUM FOLKEHØGSKOLE

Etter over ti år i rektorstolen ved Elverum folkehøgskole går nå Per Egil Andersen av med pensjon. Han slutter som rektor 1. august og vil være rådgiver fram til nyttår. Monica Bekkelien (48) er tilsatt som ny leder ved skolen. Det var tolv søkere til stillingen.

Elverum folkehøgskole:

Hun blir ny rektor

ELVERUM: I januar ble det klart at Elverum folkehøgskole var på utkikk etter ny rektor. Nå er det klart. – Super-spennende!

TROND LØVSTAD

med sin fotografiering av

Per Egil Andersen har fått en

trøstende tittel: «En av de som

gjør det klart, og super-spennende!

– Jeg ble ikke mer enn et år

ettersom i januar ble det klart

at det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

– Det var en rekke søkere til stillingen

Bekkelien – jeg gleder meg, med alle de utfordringene det betyr for skolen som det betyr tryk, som den som folkehøgskole skolen.

Bekkelien kommer fra rektorstilling ved Ydalir barneskole i Elverum, nær folkehøgskolen. Hun er glad for muligheten hun har fått, og legger ikke skjul på at hun gleder seg. Hun har bred erfaring på utdanning med tanke på skole og skoleutvikling.

– Jeg ser på folkehøgskolen som en dannelsesarena. Det er kjempeviktig å få ungdom og unge voksne til å bli robuste og stå trygt i egne sko. Det blir en helt ny hverdag, og det passer meg utmerket, sier Bekkelien – som får en overlappingsperiode med gammelrektoren før han gir seg til nyttår.

Klippet fra Østlendingen

SKAL LEDE VOSS FOLKEHØGSKULE

1. august tek Trond Lekve (55) over som rektor ved Voss folkehøgskule. – Det er stas å få denne muligheten. Her er mykje spennande å ta tak i.

Lekve har dei siste 18 åra budd på Stord, men kjem opphavleg frå Stanghelle. På 80-talet var han elev ved Voss gymnas.

Lekve som tidlegare har jobba i Forsvaret, som personalsjef i Askvoll kommune – og i ulike HR-roller i selskapet Wärtsilä under perioden på Stord – fortel at han trudde det ville verta vanskeleg å finna ei relevant stilling i Vossebygda.

– Kva tenkjer du om å skulle byrja som rektor her?

– Det er kjempe spennande. Eg veit at dette er ein skule rik på tradisjonar, og ein sterk aktør på Voss; eg føler eg må skikka meg vel her.

– Eg tykkjer skulen har vore litt spenstige med valet, i og med at eg i utgangspunktet ikkje kjem frå skuleverket. Men eg skal jo ikkje undervisa her; det handlar mykje om leiing. Dette er litt som eit lite samfunn; folk lever og et her, får undervisning og nye perspektiv på livet. Eg vil prøva å få det beste ut av dei ressursane me har tilgjengelege, og at me samstundes er synlege i bygda.

På spørsmål om han har nokon visjon for skulen framover, peikar han på at folkehøgskulane er i endring, i den forstand at elevane er i endring.

– Ein må kanskje sjå ting litt utanifrå. Eg kjem frå ei privat verksemd som har fokus på at ein heile tida må utvikla seg. Det ein gjer i år er ikkje nødvendigvis godt nok til neste år. At ein heile tida må sjå på korleis ein kan levera kvalitet kontinuerleg – og at det er ein kultur for det – er noko eg er van med.

– Den viktigaste marknadsføringa me har, er tidlegare elevar som har vore nøgde med det året dei gjekk her. Som skule er me heilt avhengige av at folk likar seg, og får eit utbytte av å gå her.

Klippet fra Avisen Hordaland

INN SOM REKTOR VED HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

Beate Aas (60) er tilsatt som ny rektor ved Hallingdal folkehøgskule. Hun har lang erfaring som skoleleder, og kommer fra stilling som rektor ved Søndeled skole i Risør.

Aas tar over etter Nina Hafnor som har vært konstituert rektor siste halvanna året. Hun går tilbake til jobben som assisterende rektor.

Klippet fra Hallingdølen

Skulen har tilsett ny rektor

Beate Aas er tilsett som ny rektor ved Hallingdal Folkehøgskule.

ANNA HUSEBY
ah@hallingdolen.no

Det opplyser styreleiar Hallvor Lilleslett i ei pressemelding. Beate Aas (60) har lang og brei erfaring som skuleleiar. Ho kjem frå stillinga som rektor ved Søndeled skole i Risør, skriv Lilleslett.

– Me er godt nøgd med å få Beate Aas på laget, slår han fast.

Aas tek dermed over etter Nina Hafnor som har vore konstituert rektor siste halvanna året. Hafnor går tilbake til jobben som assisterende rektor.

Lilleslett fortel vidare at skulen

Beate Aas (60) er tilsett som ny rektor ved Hallingdal Folkehøgskule.

FOTO: PRIVAT

no ser ein svak auke i talet på elev- ar etter nokre år med lågare på- gang enn vanleg. Evalueringane viser at elevane er svært fornøgde med skulen.

– Og det er elevane som er dei beste ambassadørane våre for å få nye elevar, seier Lilleslett.

RINGERIKE: STIL & ORDEN SOM UTVIKLINGSMÅL

*Med noen få grep fikk vi bedre oppmøte,
en renere og ryddigere skole. Og mer
fornøyde elever og ansatte.*

Tekst og foto: Kristin Smith

Hver dag er 27 (!) elever i sving på Ringerike folkeshøgskole. Tjuetre ute på internatene, elevstuene og elevvaskeriene, og fire på kjøkkenet og i matsalen ved tre måltider. I snitt har elevene plikt ca. en uke i måneden.

BEHOV FOR ENDRING

Kristin Smith,
administrasjonsleder Ringerike fhs.

ordning vi har hatt i mange år. Men selv pløring og oppfølging av vasken unndratt irritasjon og frustrasjon hos både elever og ansatte. Ikke alle vasker som de skal. Fra elevene mer kontroll og konsekvenser for de som internater skal daglig sjekkes over. Ofte er vaskerne til stede slik de skal. Mye tid blir opp. Ikke alltid med suksess.

På etterarbeidsdagene var igjen temaet opp. Skoleåret bød på utfordringer med rotete fellesarealer og et gjentakende problem med elever som snek seg unna internatvask. «Stil og orden» og «Deltakelse» ble utpekt som to av utviklingsmålene for skoleåret 2024-2025. Samtidig endret vi timeplan, med sen oppstart, med håp om større deltakelse. Sen start åpnet samtidig opp for å flytte internatvask fra lunsj til først på dagen. Ei arbeidsgruppe fikk i oppdrag å se på tiltak. Kontroll som virkemiddel ga ikke ønsket effekt. Konsekvenser slo ofte feil ut. Internatvaskordningen var avhengig av vår oppfølging, våre konsekvenser. Elevene så ikke helt sin egen rolle. Det var til oss de sto til ansvar, ikke til fellesskapet.

For å lykkes bedre måtte vi snu bildet, og få elevene til å ta mer av ansvaret, og se betydningen av sitt eget bidrag ovenfor fellesskapet.

KALDE FØTTER

Å holde orden på seg selv, der de bor og oppholder seg, er folkehøgskole i seg selv. Å lære å vaske, å ta ansvar og samarbeide med andre er viktig læring for framtida, men er også med på å bygge fellesskapsfølelse. Trivsel på internatet er viktig for elevenes totalopplevelse av skoleåret, men gjelder like mye for ansatte. Vi skal også trives i miljøet vi beveger oss i.

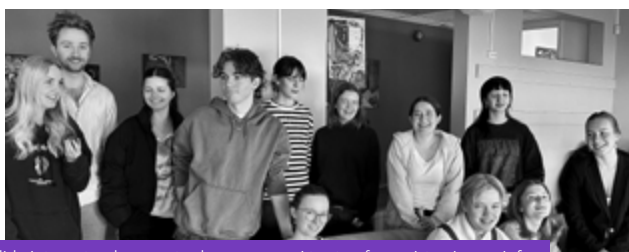
Spenningen var stor. Om vi hadde slitt med mangelfull gjennomføring før, hvordan ville det bli når de i tillegg skulle vaske tidlig på morgenen? Nødvendigheten av å samle internatvaskerne før vaskingen, ble snart klart for oss.

Vi måtte se til at de var våkne og klare for oppgaven.

Man kan ha det ganske hyggelig med en støvsuger og litt god musikk.

DET VARMER Å SE HVOR
FLINKE DE ER TIL Å STILLE OPP
FOR HVERANDRE

Blide internatvaskere møter hver morgen i tv-stua for registrering og info.

MERKBAR EFFEKT

Det å måtte møte og bli sett, har gitt bedre oppmøte og ryddigere og renere lokaler enn før. Hver dag leses alle opp. Om noen mangler, uten å ha ordnet seg vikar, blir det veldig synlig. Vi har fått en arena på tvers av etasjer, hvor vi kan snakke om vask, rot og andre ting som dukker opp. Ikke minst har skolen fått en arena, utenom det store fellesskapet, der vi anerkjenner og minner internatvaskerne på den viktige jobben de gjør for fellesskapet.

Møtet med internatvaskerne i tv-stua hver morgen, har gjort at vi oppdager hvem som mangler før de skal i gang, og ikke underveis, slik det var før. Det har gitt bedre oversikt og enklere oppfølging.

INGEN BØNN

Mens det vaskes er vi rundt på internatene, leter opp de som mangler, så vasken blir gjort. Vi har vært tydelige i våre forventninger. Kan du ikke møte, må du skaffe vikar. Det er mye læring i det å fordele oppgaver seg imellom, finne vikarer og løsninger i hektiske hverdager.

Det varmer å se hvor flinke de er til å stille opp for hverandre. I spesielt hektiske perioder gjennom høst og vår har vi hatt nært 100 % oppmøte, men med kanskje 50 % vikarer. Det forteller noe om hvordan elevene tar og følger opp ansvaret sitt.

VASKE-VENNSKAP OG MER STATUS

Vi har vært tydelige på at det ikke er for oss de vasker, men for egen trivsel. For etasjen, for skolefellesskapet. Et budskap vi har formidlet gjentakende ganger gjennom året. En gledelig konsekvens av endringen, i tillegg til at elevene har tatt mer ansvar, er at samlingen i tv-stua og fokus på stil & orden, har gitt mer status til de som vasker.

Internatvaskerne er veldig fornøyde med å gjøre unna vasken før dagen tar til. Elevene blir trygge i det de gjør, ved å kunne spørre om det de lurer på. Om den de skal vaske sammen med ikke dukker opp, vet de at det blir fulgt opp. Selvfølgelig finnes det fortsatt enkeltelever som forsøker å sluntre unna, og klarer det, men alt i alt vaskes det mer og bedre enn tidligere. Vi ansatte har fått mer ryddige omgivelser, og en ordening som er enklere å følge opp. Flere vennskap er skapt gjennom å vaske sammen med noen de ellers ikke hadde søkt seg til. Vasking er rett og slett ikke så verst. Det var kanskje mer enn vi turte håpe på.

FAVORITTER FRA NORSK SANGBOK

«Den fyrste song» jeg fikk høre var nok ikke teksten av Per Sivle til Lars Søråas' melodi. Mer sannsynlig var det Aasmund Olavsson Vinjes «Blåmann», for den kan jeg huske at min mor sang, om ikke ved voggas...

Bjella til «gamle Lykle», mor til «Blåmann», henger i Vinjestoga i Vinje

Vinje publiserte diktet «Leitande etter Blaamann», som avslutning på artikkelen «Gjeiti» i 1860 i sitt tidskrift Dølen. Melodien som gjorde sangen til mange generasjoners kjæreste voggensang, ble publisert anonymt i 1870 og først i 1884 med opplysning om at komponisten var Anne Haavie. Hun var født i Enebakk (pikenavn Holmsen), bodde i Kristiania og var gift med Ole, lærer

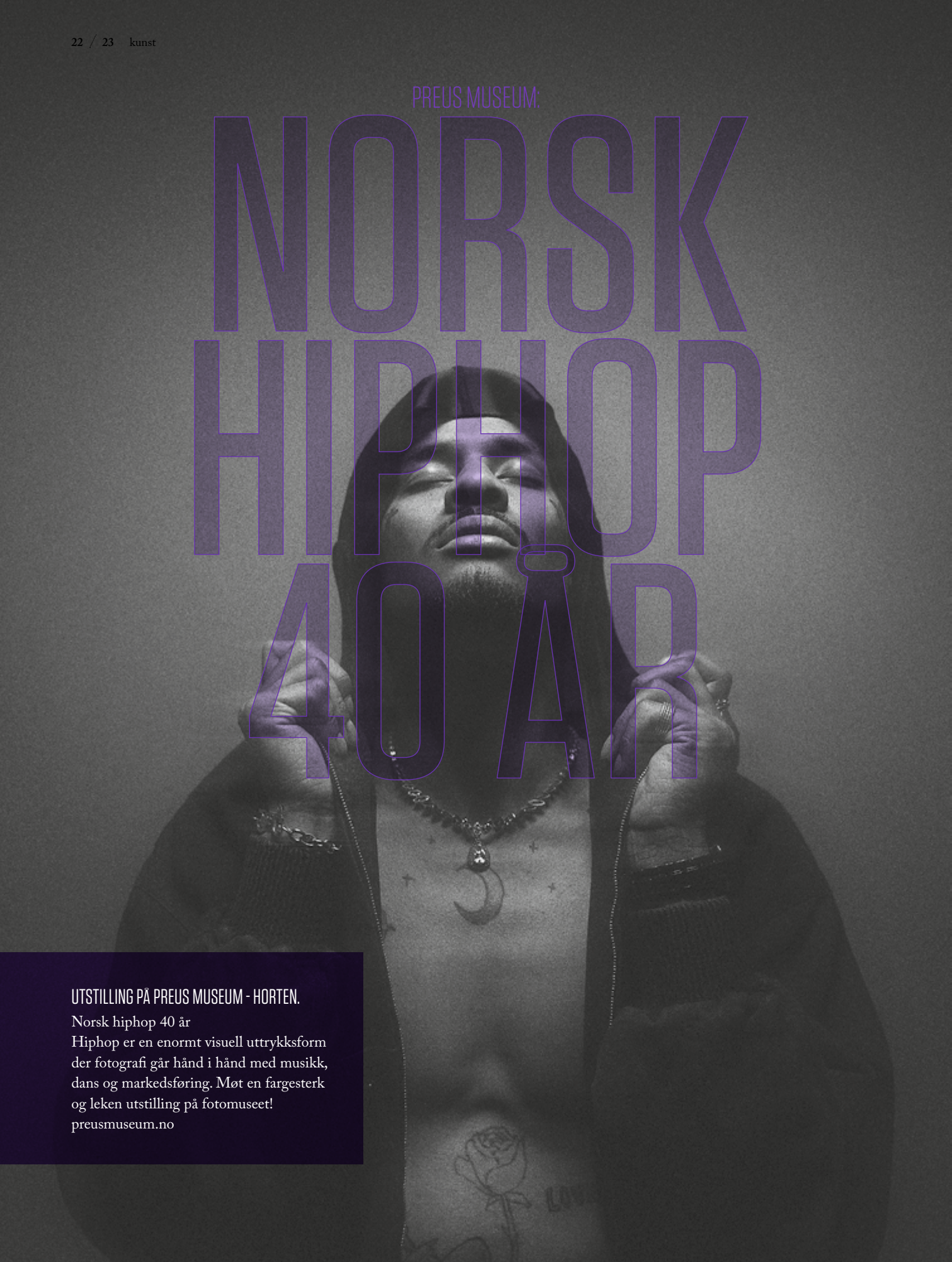
på Møllergata skole. Der arbeidet også Vinjes kone Rosa (Kjeldseth), og de to ekteparene vanket i samme miljø.

Vinje hadde en vilje- og virkekraft som kan ta pusten fra de fleste. Sommeren 2022 hadde jeg gleden av å følge og krysse hans spor. Jeg syklet, Vinje gikk. Inn i Rondane, til Jotunheimen og Eidsbugarden og til Vinjestoga, barndomshjemmet i Vinje, som ivaretas av familien Nordstoga. Og der, på veggen, hang bjella til «gamle Lykle, moder di» som hadde kommet hjem uten Blåmann, småguttens beste lekekamerat. Da kjente jeg noe vått som måtte tørkes fra øyekroken.

Terje Wehus

PREUS MUSEUM:

NORSK HIPHOP 40 ÅR

UTSTILLING PÅ PREUS MUSEUM - HORTEN.

Norsk hiphop 40 år

Hiphop er en enormt visuell uttrykksform der fotografi går hånd i hånd med musikk, dans og markedsføring. Møt en fargesterk og leken utstilling på fotomuseet!

preusmuseum.no

Foto: Mike Angeles

Hiphop er en enormt visuell uttrykksform der fotografi går hånd i hånd med musikk, dans og markedsføring. Du møter en fargesterk og leken utstilling på det nasjonale fotomuseet i Horten.

Den norske hiphop-kulturen har gått gjennom en voldsom utvikling siden starten i 1984, da spillefilmen *Beat Street* introduserte breakdance, graffiti og DJ-ing for norske ungdommer. Det neste tiåret vokste det fram banebrytende norske rapgrupper som Warlocks, A-Team og Gatas Parlament, men kulturen var et ganske smalt fenomen. En ny generasjon rappere stormet fram på 2000-tallet og gjorde hiphop om til en massekultur, og artister som Karpe og Madcon oppnådde mainstream-suksess ved å blande hiphop med pop og andre sjangre. Musikkscenen ble enda mer variert på 2010-tallet, noe som gjorde norsk hiphop til en helt egen og viktig del av dagens musikk- og populærkultur.

Fotografi spiller flere roller i hiphopens historie. Fotografi er også en særskilt viktig måte å «stage» seg selv som artist eller gruppe og som grunnlag for platecover, plakater, markedsføring, merch. Fra begynnelsen av 2000-tallet og fremover så blir internett og sosiale medier mer og

mer viktig som kommunikasjonskanal – og da er fotografi fundamentalt viktig for å stå ut og bli gjenkjent.

Utstillingen er en unik samling fotografi fra 1984 og frem til i dag. Den viser bredden i norsk hiphop gjennom fire tiår, med ulike band, personligheter fra ulike landsdeler og ulike stiluttrykk. Det er en blanding av ikoniske bilder og fryste øyeblikk du aldri før har sett, fra markante fotografier, kjente hiphopere og unge, usignerte, spennende talenter. Målet deres har vært å vise utvalgte høydepunkt og milepæler i den norske hiphopens 40-årige historie.

Fotografiene er samlet av Also Known As med bidrag fra en lang rekke norske hiphop fotografer, og representerer dermed også den unike samarbeidskulturen fotografene imellom. Utstillingen er kuratert av Also Known As, og utvalget av fotografier har skjedd i samarbeid med Preus museum.

DELTAKENDE FOTOGRAFER

Agnete Brun, Rune Bendiksen, Erik Five Gunnerud, Suie Ann Lee, Sebastian Ludvigsen, Guro Sommer, Nils Vik og Nikky Zabo. I tillegg deltar Tommy Tee med endel gjenstander.

ØK

Foto: Nils Vik- Tommy Tee 1991

Foto: Guro Sommer- Myra 2024

Foto: Mike Angeles

Foto: Sebastian Ludvigsen

DAGENS PROFIL

OPPLØFTENDE FORVENTNINGER

Det er lite som opptar meg mer enn å bygge et godt klassemiljø. Et trygt miljø gir rom for å feile, muligheter til å vokse og gjentar mantraet «du er god nok.» Det gir elevene sjansen til å utøve ansvar og leve opp til forventningene vi skaper for hverandre. Gode ord, støttende handlinger og betimelig skryt er en positiv spiral for alles selvbilde og for hele fellesskapet.

DAGENS PROFIL

Jeg begynner Dagens Profil på vinteren når det er kaldt, mørkt og jeg kjenner elevene godt. Jeg skriver en tekst til hver elev (ca. 200 ord) der jeg beskriver personen. Én gang i uka leser jeg opp en «profil» for hele klassen. Teksten må være så ekte og gjenkjennelig at både personen og elevene rundt nikker med. Jeg drar fram de gode sidene, men glatter ikke over utfordrende «trekk». Da bruker jeg heller god tid på å ordlegge meg slik at folk kan se styrken i den spesifikke egenskapen. Min tanke er at ved å skryte høylytt om én elev, vil det både være til glede for eleven, men også hjelpe klassen til å skryte av hverandre.

HER ER NOEN UTDRAG FRA ÅRET SOM VAR:

Det å leve med følelsene på utsiden, slik _ ofte gjør, er noe som vekker tillit og innbyder til sterkere medmenneskelige koblinger.

_ er én som viser at stille vann ofte går dypest, for hun er en svært tenksom og omtenkfull person som vrir og vender på alt det som sirkulerer i hodet hennes.

Det er mye styrke i tålmodigheten han viser ved å ikke måtte kaste seg på alle ting umiddelbart, men heller gjøre det ordentlig når det først gjøres.

Men tross en tidvis svevende energi, har _ en bunnsolid empati og et brennende engasjement.

Kjetil Hallre,
lærer Ringerike folkehøgskole

SKRÅBLIKK
FRA
SVERIGE

OM HÖNS OCH KONSUMENTER

Det är inte längre särskilt lätt att imponera på min dotter, i alla fall inte om man är hennes mamma. Idag lyckades jag dock genom att locka till mig en höna som hon gärna ville hålla i famnen. Hönan bodde hos en keramiker som vi besökte under en konstrunda i bygden. Min dotter är för övrigt van vid att hålla höns i famnen; vi födde upp en grupp kycklingar för några år sedan men beslöt att ge bort dem då vi saknade ett bra hönshus för vintern.

Om man har egna höns kan man skriva upp ägg på sin "un-shopping list". En un-shopping list är helt enkelt en lista över saker som du bestämt dig för att inte köpa längre, kanske för att du tillverkar eller odlar dem själv eller för att du av någon annan anledning, till exempel ett samvetsbeslut eller ett politiskt ställningstagande, bestämt dig för att sluta köpa denna produkt. Att ha en un-shopping list är att utöva sin konsumentmakt. Makten att välja bort det man inte vill stödja med sina pengar.

Konsumentmakt är ett kraftfullt verktyg som vi kanske inte använder tillräckligt mycket. Denna makt kan förändra samhällen, påverka politiska beslut och leda till nya lagar. Den har använts framgångsrikt tidigare, till exempel mot apartheidregimen i Sydafrika.

Så konsumenter, organisera er! Eller skriv åtminstone en un-shopping list och sätt upp på kylskåpet. Själv får jag nog ta tag i att bygga det där vinterbonade hönshuset. Det tycker i alla fall min dotter.

Nell Ray,
studierektor ved Åredalens folkhögskola

VAKSINE MOT AUKA SIKKERHEITSPOLITISK RISIKO

Finansminister Jens Stoltenberg teiknar eit dystert bakteppe for norsk økonomi i samtalan om neste års statsbudsjett. Hovudprioriteringa blir auka utgifter til forsvar og beredskap. I samtale med NRK seier Stoltenberg, – Vi har ikke vaksine mot økt sikkerhetspolitisk risiko.

Kai Eide er i eit innlegg i Klassekampen 24.02 svært tydeleg når han poengterer – ... vi må komme tilbake til dialogens tid. Parallelt med både militært forsvar og arbeid for ei fredsløysing, må ein kunne tenke fleire tankar på ein gong, og arbeide for å kome i dialog med Russland. Eide understrekar at dette vil ta tid og krevje modige og kloke politikarar.

Norsk folkehøgskule har i 160 år arbeidd med dialog som eit pedagogisk mantra i sitt møte med ungdommar. Den likeverdige samtalen – der lærarar og elevar møtes i øynehøyde, er essensielt for myndiggjering og danning til demokratiske medborgarar.

Danning av desse modige og kloke politikarane som skal kunne representere oss alle i ein slik situasjon, oppstår ikkje i eit vakuum eller ved autodidakt verksemd. Det er resultat av lang-siktig og målretta opplæringsarbeid med fokus på overordna verdiar, eit humanistisk menneskesyn samt mange pedagogiske og historiske erfaringar.

Å fostre kloke og modige politikarar krev ei breidde i evna til samtale. Utan eit klokt og modig folk, som både i dag og på lang sikt skal velje sine representantar, vil ikkje dei som skal stå for den internasjonale dialogen på toppnivå ha den støtte og forståing som skal til for å ha naudsynt legitimitet når ein skal fasilite-re eller leie slike dialogprosessar.

I dette biletet har norsk folkehøgskule ein unik posisjon. I lov om folkehøgskule er oppdraget og formålet formulert slik: Folkehøgskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopp-lysning. Det er berre folkehøgskulen som har dette spesifisert som formål. Lova er i desse dagar under revisjon i Kunnskapsde-partementet, og blir vedtatt i Stortinget før ferien. Truleg vil formålet bestå. Ein vil framleis vere fritatt frå karakterjag og eksamenspress, og kan ta utgangpunkt i dei fag og emne som elevane sjølv er motiverte for. Dette legg til rette for gode dan-nings- og læringsprosessar. Den pedagogiske inngangen er utfor-drande då ein i tillegg til å ha solid fagkunnskap, skal kunne stå i det opne, ha sterkt medvit om sine eigne verdiar og eige mennes-kesyn, arbeide med utgangpunkt i tette relasjonar, fremme dia-logprosessar og skape fruktbare praksisfellesskap. Den største gruppa elevar i norsk folkehøgskule kjem frå vidaregåande skule, og er modne for dei dannelsprosessar som folkehøgskulen sin dialogbaserte pedagogikk inviterer til.

I tillegg til den militære opprusting som dessverre seg ut til å vere naudsynt, bidrar norsk og nordisk folkehøgskule i sterk grad til dannelsprosessar, opplæring og øving i dialog som er viktig for vår demokratiske beredskap og som på lang sikt er vaksine som styrkar vår motstandsevne.

Einar Opsvik, leiar Folkehøgskoleforbundet.

SÅLJ DIN SJÅL TILL ET BAND

T-banen snor seg ut av sentrum. Bygninger, mennesker, biler, veier, farer forbi vinduet. Pulsen øker for hver hundremeter. Jeg tar inn alt. Samtidig er jeg mer i meg selv. Kjenner igjen brua vi gikk over sist. I parade til arenaen. En siste hilsen, vår hyllest.

Et trykk bygger seg opp. Gullmarsplan neste, T-banestasjonen avbildet på debutalbumet. Vi gikk gjennom den i paraden. Jeg blunker i et forsøk på å holde tilbake. Følelsene bølger gjennom kroppen. Sorg. Kjærlighet. Savn. Takknemlighet. Vogna stopper, mange går av. Jeg svelger. Får ikke helt bestemt meg for om vi skal av eller ikke. Blunker igjen, må ha noe på øyet. Kan ikke stå her å sippe, heller, kan jeg, voksne dama.

Ankommer Globen. Vi går ut. Folk strømmer til fra alle kanter. Ladet stemning. Dess nærmere konsertområdet, dess flere. Vi går i flokk. Horder av mennesker. Totalt ukjente. Samtidig, en umiddelbar følelse av fellesskap. Det bølger fortsatt i kroppen. Jeg slipper opp, et par hikst, bare. For å ikke eksplodere, implodere. Gleder kan gjøre sånt med oss.

Som en unge foran godtedisken. Besinner meg, det får holde med et par t-skjorter og en nøkkelring. Omgitt av kjærlighet. Godhet. Unge, gamle, bandet har funnet veien inn i hjertet til oss alle. Som på festivalen i 2014. Et sting av vemod, svik, iblandes gleden. Et før og et etter. Ikke kunne vente på neste album, neste turne.

Går inn på arenaen. Likesinnede i tusentall. Høytid. Sniker meg vekk fra sitteplassen, inn en annen inngang. Står der og danser. Noen danser med meg. Deler gleden. Tilbake ved plassen danser jeg til siste slutt.

En gang var jeg ei som likte et band. Som sto i korridoren utenfor skolens kjøkken hver gang radioen spilte plys-trelåta. Som holdt min første morgensamling. Det skulle bli en tradisjon. Om bandet, men også om å tørre åpne seg, slippe opp. La seg begeistre. Å holde samlingen forsterket tilknytningen, kjærligheten, for hver gang. Begeistring avler begeistring.

Det er et valg man tar. Å la seg bevege. Oppskriften er enkel: Total overgivelse.

Eller som Kent synger så snygt:
«Lägg ditt hjärta i allt som du gör».

Kristin Smith

PASVIK FOLKEHØGSKOLE:

SUKSESS PÅ INTERNASJONAL FILMFESTIVAL

Thor-Atle og Iselin ble
filmstjerner i USA: – Helt
surrealistisk opplevelse

Dokumentarfilmen Folktales hadde premiere på den internasjonale filmfestivalen Sundance i USA. – Det var stående applaus, rop og gråt, og de ble gjenkjent på gata etterpå, sier lærerne Iselin Breivold og Thor-Atle Svortevik. Det var en helt surrealistisk opplevelse.

Filmen er en dokumentar som følger tre elever, norske Hege og Bjørn Tore, og Romain fra Nederland, gjennom et helt år på Pasvik folkehøgskole. Sundance Film Festival er den største festivalen i USA for uavhengig film, og filmen fikk veldig god mottakelse.

– For en helt alminnelig norsk lærer i Pasvikdalen var det veldig uvant å måtte komme opp på scenen etter premierevisningen og motta jubel og trampekapp fra fire, fem hundre bransjefolk. Det var helt uvirkelig, det var mye adrenalin, og jeg var nok ikke helt til stede, ler Thor-Atle Svortevik, lærer på hundekjøring og friluftsliv-linja i Pasvik, fremdeles med jetlag etter flyturen hjem fra USA når han møter SVA.

– Etterpå var det visning for vanlig publikum og der gjentok det hele seg. Jeg var ikke forberedt på å bli ropt opp på scenen en gang til, og det var ikke fritt for at det kom noen tårer, forteller han.

– Elevene kommer til oss og tror at de skal lære seg hundekjøring. Det er ikke det det handler om, det handler om noe mye større, forteller Thor-Atle Svortevik.

– Det handler om å utvikle seg som mennesker, og det er den utviklingen Heidi og Rachel har fulgt hos de tre elevene. De fikk virkelig til å skildre folkehøgskolens hjerte og metodikk, i tillegg til å vise skolen og Øst-Finnmark og naturen på en glimrende måte, forteller han.

Klippet fra Sør-Varanger avis

Deltakere og regissører. F.v. Bjørn Tore Romain, Rachel Grady, Hege og Heidi Ewing.

Fotos: Folktales og Øyvind Krabberød

FOLKTALES – OM FILMEN

Regissører: Heidi Ewing, Rachel Grady

År - 2025

Spilletid – 106 min

Land - USA, Norge

Norgespremiere 14. mars

Tenåringer og norske huskier løper side om side i denne hjertevarmende feel-good-dokumentaren.

Gjennom ett år følger «Folktales» tre elever ved Pasvik folkehøgskole, som ligger sør for Kirkenes i Finnmark. Elevene, 18 og 19 år gamle, har alle slitt med å finne sin plass i et samfunn som måler suksess i antall likes på sosiale medier.

Pasvik byr på noe helt annet: I løpet av skoleåret opplever elevene en ukonvensjonell, natur-orientert utdanning. Her lærer de seg hvordan man overlever i det fri, gjennom jakt, telting og hundekjøring. Det siste er selvfølgelig veldig populært.

Livet deres byr fortsatt på utfordringer. Hege overtenker hva andre synes om henne, samtidig som hun må håndtere en stor sorg etter tapet av faren sin. Bjørn Tore frykter at hans utadvendte personlighet vil tippe over i irriterende og gjøre det vanskelig å finne venner. Sjenerte Romain har problemer med å knytte bånd med klassekameratene.

«Folktales» er en rørende dokumentar, med vakre bilder fra arktiske Nord-Norge.

Filmen er det åttende prosjektet til regissørduo Heidi Ewing og Rachel Grady, og er co-produsert av Fuglene v/Gudmundur Gunnarsson og Kari Anne Moe. Fotografene er Lars Tubaas og Tor Edvin Eliassen, samt eminente Andreas Lindberg Svendsson på lydopptak. «Folktales» hadde premiere under Sundance-festivalen.

OM REGISSØRENE

Heidi Ewing og Rachel Grady er medregissører, og står bak den Oscar-nominerte «Jesus Camp», Emmy-nominerte «The Boys of Barka», Peabody-vinnende «12th & Delaware», Emmy-vinnende «DETROPIA», «Norman Lear: Just Another You», «One of Us», «Love Fraud» og «Endangered». De er medeiere av produksjonsselskapet Loki Films.

FOLKTALES hadde premiere i Norge under HUMAN internasjonale dokumentarfilmfestival som er Norges største rendyrkede dokumentarfilmfestival og byr på norske og internasjonale aktuelle dokumentarer i kombinasjon med debatter, samtaler, kunstutstilling, teater og konserter, med mer. Festivalen består av to konkurranseprogrammer og et mangfoldig filmprogram som favner filmer og tematikk fra hele verden. Festivalen har et særlig fokus på menneskerettigheter og samfunnsutfordringer. Festivalen ble stiftet i 2008 under navnet Human Rights Human Wrongs som en menneskerettighetsfilmfestival, men i 2018 utvidet vi programmeringen og festivalens tematikk og endret navn til HUMAN, slik at vi i dag favner dokumentarfilmer og samtaler om alt mellom himmel og jord – intet menneskelig er oss fremmed. Festivalen foregikk i hovedsak på Vega Scene og Cinemateket i Oslo.

Human - dokumentarfilmfestival

PASVIK FOLKEHØGSKOLE:

STORT FILMPROSJEKT

Vi fikk noen ord med rektor ved Pasvik folkehøgskolen, Ketil Foss, etter premierevisningen i Norge under dokumentarfilmfestivalen Human i Oslo – 15. og 16. mars.

– Dette har vært fantastisk artig – og vi er veldig fornøyd med resultatet, smiler Foss. Jeg må si jeg er positivt overrasket over det endelige resultatet. Det har blitt en fin ungdomsfilm, og viser hvor bra og verdifullt et folkehøgskoleår kan være for ungdom. De spør seg ofte – er jeg god nok? – og det kommer godt fram – det er det vi jobber med hele tiden for å bekrefte i folkehøgskolen.

– Hvordan var det å ha filmteam så tett på gjennom et skoleår?

– Dette har jo vært et stort prosjekt, og det har fulgt med ganske masse styr, innrømmer rektoren. I filmen følger vi linja Hundekjøring og villmarksliv. Filmteamet fokuserte sterkt på hundene. Jeg synes nok det kunne vært mer folk og mindre hund. I folkehøgskolen er hele miljøet viktig, understreker han. Så det var mye fra det vanlige folkehøgskolelivet som var klippet bort i det endelige resultatet.

Filmingen foregikk skoleåret 23-24, men planlegging og prosjektet startet for to år siden i mars. Det ble filmet ved skolestart og seks runder i løpet av skoleåret. Det ble også filmet i forkant hjemme hos hovedpersonene. Foss forteller om en intens periode med god kommunikasjon med elever og filmteam, og utfordringer som ble løst underveis.

– Det har vært en interessant prosess og det gikk stort sett greit, men det var noen situasjoner hvor elevene var litt lei, innrømmer Foss. Men vi la til rette og var opptatt av at det hele var frivillig. Produsentene har vært snille med oss – alt er ikke fantastisk her på bruket – også vi snubler en smule underveis. I filmen presenterer lærer Iselin Breivold vår filosofi – en allmenn folkehøgskole hvor det er plass til alle. Slagordet vårt er Spreng grenser – vi vil være en raus skole, postulerer Ketil. De to lærerne på Hundekjøring, Iselin og Thor-Atle, har bidratt masse underveis og gjort en kjempejobb, sier Foss.

I filmen er det bokstavelig talt en rød tråd i fortellingen, fra norrøn mytologi. Nornene er en type gudinne i den norrøne mytologien som bestemmer skjebnen til menneskene og æsene. Nornene er til stede når et barn blir født og bestemmer skjebnen til barnet. Deres jobb er å spinne, måle og klippe livstråder, skjebnetråder, for menneskene. Film-skaperne bruker dette bildet som gjennomgangstema hvor den røde tråden tvinnes rundt «Yggdrasil» – en uttørket furu.

Foss forteller at han var skeptisk til dette grepet, at det var unødvendig og vanskelig tilgjengelig – men at resultatet jo ble bra. – Men dyrt ble det – to runder langt fra vei og med stillasbygging kostet totalt 200.000 kroner, undrer Foss.

– Har dere merket noe til økt søkning i kjølevannet av filmen?

– Nei foreløpig har vi ikke merket noe på søkningen, vi har 30 ja-svar så langt. Så langt har ingen fra USA søkt, selv om de var «helt i hundre» under Sundance-festivalen.

Nå jobber produsentene med innsalg av filmen. Foreløpig er det usikkert om i hvilken streamingkanal den blir tilgjengelig på – og om den blir vist i NRK.

Øyvind Krabberød

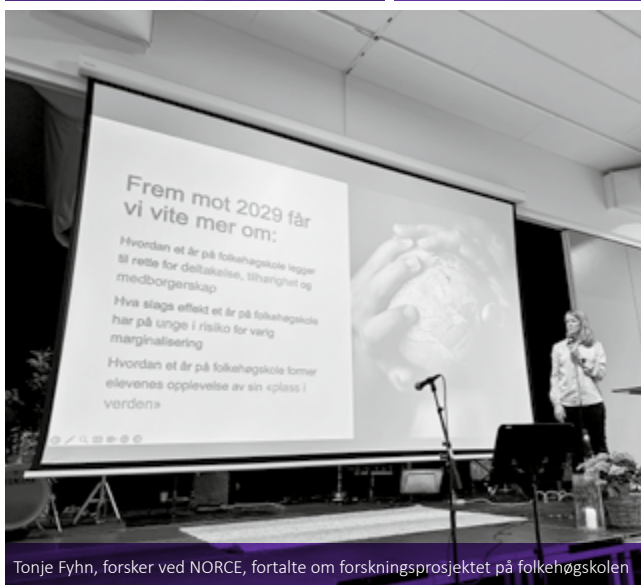
Rektor Tor Inge Askeland ønsker velkommen

Denne fine gjengen ledet oss gjennom allsang, og underholdt også med egne innslag

Domprost Nils Terje Andersen hadde ord for dagen

Tonje Fyhn, forsker ved NORCE, fortalte om forskningsprosjektet på folkehøgskolen

Andreas Melberg ledet panelsamtale om folkehøgskolens arbeid med tema demokratisk beredskap, innenforskap og mening i livet.

DEMOKRATIBUSSEN:

-VI MÅ VERE SAKLEGE DET ER VIKTIG!

Det er god stemning i Demokratibussen som rulla rundt på Sunnmøre og i Nordfjord i tre dagar i slutten av mars. Å samle ni politisk engasjerte ungdomspolitikarar alle med svært ulike meningar, i ein liten minibuss, kunne vore eit sjansespel. På tross av usemje om mange ulike saker er dei samstemte om at dei set pris på saklegheit og god argumentasjon – personangrep høyrer ikkje heime korkje i diskusjonen eller på fritida.

Demokratibussen er eit initiativ frå informasjonskontora for folkehøgskulane sentralt. Fire folkehøgskular; Sunnmøre, Nordfjord, Fjordane og Sogndal har fått besøk av ungdomspolitikarane som alle har sentrale verv i sine organisasjonar. Og det er ingen tvil om at det som skjer i politikken engasjerer ungdom. Politikarane møter ungdommar ved folkehøgskulane, som også har inviterert lokale vidaregåande skular til å vere med i debatten. Elevane har vore aktivt med i planlegginga og jobba med spørsmål og tema som dei ynskjer å vite meir om. Debattane er også leia av elevar frå skulane, og regien er tydeleg – her må alle halde seg innanfor taletida.

Ungdomspolitikarane har som felles tema å ta vare på demokratiet, deltakinga og engasjementet, men har svært ulike meiningar om sakene dei blir utfordra på. Debattane blir opnar med ein kort introduksjon der alle deltakarane får presentert sine fanesaker. Deretter kjem spørsmåla frå elevane: Saker knytt til skatt, helsepolitikk, ruspolitikk, byråkrati, skule og utdanning, forsvar og beredskap og ikkje minst Europapolitikk, skaper stort engasjement med livleg replikkveksling. Ungdomspolitikarane er imponerende veltalende, saklege og kunnskapsrike når dei argumenterer for kva retning dei ynskjer at norsk politikk og Norge bør ha

inn i framtida. Dei skaper ein god og interessant diskusjon.

Ungdomane i salen blir utfordra med jamne mellomrom der dei «stemmer» med raude og grønne lappar, og kan slik vise om dei har fått betre innsikt i dei sakene som politikarane diskuterer. Folkehøgskulane har som overordna mål å arbeide med demokratisk danning. Desse arrangementa bidrar i sterkt grad til dei samtalar og det engasjementet som er naudsynt for å skape gode og viktige dannelsesprosessar.

Debattane har hatt besøk av både lokal presse, NRK, lokale politikarar, ordførarar og fylkesordførar. Fine oppslag i avisene og helsingar frå ordførarar markerer at debattane er viktige. Det blir lagt vekt på at ungdommane sine stemmer og engasjement styrer retninga i politikken inn i framtida. Ordførar i Sogndal opna debatten på Sogndal folkehøgskule og presiserer at alle gode tiltak startar med ein debatt. Han set også stor pris på at det blir skapt debatt der dei unge er i sentrum.

Ein av debattane utfordra panelet på demokratiet; korleis vil dei jobbe for å bidra til å skape aktive medborgarar. Svara er ulike, men alle legg vekt på at ein må bygge ein demokratisk kultur og at ein må ha eit sakleg ordskifte som er bygt på fakta, utan personangrep. Og alle må bruke stemmeretten, ikkje berre når ein er første-gongsveljar. Ein av deltakarane gir denne tilbakemeldinga: Mer av demokratibuss! Flotte folk og flotte debatter. Veldig gøy å møte engasjerte elevar ved folkehøgskolene. Skikkelig bra opplegg. Takk for nå!!

Vi har møtt ein stor flokk ungdommar som gir håp for framtida!

Tekst og foto: Einar Opsvik

EN LEGENDE TAKKER AV

Nå er Borgny Marie Underdal Borgersen pensjonist, og med det er en æra over. Økonomi og administrasjonslederen ble takket varmt av etter 33 år i stillingen i frilynt folkehøgskole. Det var innbudte gjester og kolleger på kontoret som hyllte veteranen med taler og god mat i Bruagata, 24. februar. Og ikke nok med det – under en festmiddag på kvelden mottok hun medalje for lang og tro tjeneste – som tildeles av Det Kongelige selskap for Norges Vel – og er den hederen i norsk arbeidsliv som henger høyest.

På sosiale medier fanget vi opp følgende: *Vi kjenner på dyp, dyp takknemlighet for arbeidet Borgny har gjort for folkehøgskole-Norge i en årrekke! Å ha en kollega som Borgny kan beskrives med tusenvis av gode ord. Vi trekker frem omsorg, kjærlighet, profesjonalitet, respekt, likeverd, godhet, åpenhet, generøsitet, og ikke minst glede! Der Borgny er, finnes glede, latter og liv. Vi savner deg allerede!*

Borgny kom til frilynt folkehøgskoles kontor i Christian Kroghs gate i 1991. Hun hadde den frilynte ungdomsrørsla i blodet med oppvekst på forsamlingshuset i Ulnes ved Strondafjorden i Valdres. Hun gikk på Ringebu folkehøgskole og jobbet så 2-3 år i Noregs Ungdomslag. Hun tok handelsgymnas som privatist – og har i det hele tatt tilegnet seg kunnskap og tatt studier mens hun har jobbet. Hun er alt annet enn arbeidssky. – Jeg har alltid jobba, smiler Borgny.

Jeg har tatt med meg Borgny på kafe i nabolaget ved Akerselva for en lite avskjedsprat. Hun var innom flere jobber før hun startet på folkehøgskolekontoret som 33-åring. – En periode bodde vi på

Kongsvinger og solgte bakeri-maskiner. Da reflekterte jeg over framtida – og ville jobbe med noe som var viktig og som betydde noe for meg selv og andre. Jeg søkte også jobb på Kunstindustrimuseet samtidig, men så ble det heldigvis folkehøgskole.

– Det har vært en flott arbeidsplass! Men den aller hyggeligste tida var da vi hadde kontoret i Karl Johans gate. Det var flott å få jobbe sammen med Olav Akerli, Dag Wollebæk og Arild Mikkelsen – med deres formidlingsglede. Jeg må innrømme at det har blitt en annen dynamikk når vi har flyttet sammen. Skal jeg gi et råd må det være å tråkle oss mer sammen med felles personalturer og fester. Vi har litt å gå på når det gjelder det kollegiale fellesskapet. Men det er flotte folk her – og vi holder virkelig på med noe meningsfullt, understreker Borgny.

Det har alltid vært mye glede, latter og smil i Borgnys nærhet. Utrolig nok forteller hun at hun er ganske introvert og trives veldig godt alene på café. Kanskje det har noe å gjøre med at hun er vokst opp med seks søsken og masse liv. Som stor lesehest er det ikke fare for at det skal bli kjedelig i hennes pensjonisttilværelse. Et trekkspill hjemme skal hun gjerne få litt liv i – og mer kino, foredrag og kulturarrangementer står på ønskelista. – Jeg gleder meg til roligere dager, innrømmer Borgny.

Som en ihuga nordist har hun lyst til å engasjere seg i Foreningen Norden. Nå deler hun og Reidar tida mellom huset i Brovst ved Aalborg og Svelvik ved Drammen. Og så gå hun aldri glipp av favoritten på NRK – Norsken, svensken og dansken.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Dorte Birch delte ut medalje for lang og tro tjeneste til Borgny – den tildeles av Det Kongelige selskap for Norges Vel.

Veteraner på gjestelista: F.v. Knut Simble, Mai-Evy Bakken, Arild Mikkelsen, Dag Wollebæk og Tone Mørkved.

ANDRE MÅTER Å REISE PÅ

EN SKIKKELIG UTFORDRING TIL FOLKEHØGSKOLEN

Jeg bruker en dag av ferien min til å skrive denne teksten. Jeg befinner meg på en øy langt ute i Det indiske hav, og forklarer min tilstedeværelse her, 150 mil fra det afrikanske fastlandet, med at jeg ikke har reist langt privat på fem år, og at kroppen trenger sol etter fire somre med regn og innvæ. Men jeg klarer ikke å

slippe unna et snev av flyskam mens jeg nyter solnedgangen, de hvite strendene og bølgeskulpet. Kunne jeg ikke bare tatt turen til Stadt med el-bil og campere på Hoddevika? Natur, hvite strender, bølger i vann som ikke er for kaldt? Joda, jeg er flink til å finne argumenter for det valget jeg har gjort...

Nå er jeg her, og mens jeg leser *Reis bedre* av Trygve Sunde Kolderup støter jeg på ordet «regeneration» i teksten. Hadde jeg søkt på ordet «regenerative travel» før jeg reiste hit, hadde turen sett ganske annerledes ut. Jeg ville fått opp en rekke alternativer for overnatting, transport og aktiviteter som kunne bidratt til ikke bare å dempe flyskammen min, men også gjøre valg som faktisk bidrar til forandring. Reisemålet mitt er nemlig et sted på jorden der de svært målbevisst arbeider for at alle besøkene til øyverdenen skal ende opp med et pluss på oppbyggingssiden i balansekunsten mellom å bygge opp og å rive ned.

Regeneration? Å gjenskape og gjenoppbygge det som er ødelagt – en høyst bibelsk tanke.

Debatten rundt folkehøgskolens reiseaktivitet har utviklet seg til å bli en av nyere folkehøgskolehistories mest langtrekkende og krevende diskusjoner. Det er en polariserende diskusjon om markedsføring, etikk og pedagogikk, der ethvert standpunkt vi velger forankres i solide forsøk på å finne argumenter for hva vi selv mener. God og herlig demokratisk praksis. Med COVID fikk folkehøgskolens klimavedtak praktisk hjelp til å nå målene. Man reiser ikke i en pandemi. Etter at dørene ble åpnet igjen, har vi sakte, men sikkert klatret oss opp på samme nivå som før pandemien, sammen med et mentalt tretthetsbrudd rundt unges klimaengasjement. Likevel er klimaendringene der, påvirkningen på natur og lokalmiljøer forsvinner ikke om vi slutter å snakke om det.

Reis bedre er en bok som kan gi samtalen fokus og en mer samlende retning. Ja, det er en tekst som moraliserer. Tittelen selv forteller oss at det vi gjør, kan vi gjøre mye bedre

Boken er delt inn i tre hoveddeler: Klima, natur og lokalmiljø – de tre viktigste områdene der vår reiseaktivitet har ringvirkninger.

Del 1, klimadelen, er den samme teksten som du har lest i aviser, andre bøker og hørt podkaster om. En kort og rask oversikt over

Trygve Sunde Kolderup

Reis bedre – en guide til større inntrykk

med mindre avtrykk,

Skald forlag 2024

192 sider

Pris: 399.- kr

LYTT TILPODCASTEN «DANNINGSREISA»!

Samtalar med folkehøgskulefolk og andre med kunnskap, idear, inspirasjon og nye perspektiv på reiser. Websidene har også lekkjer til bøker, artiklar og andre ressursar som kan bidra til å skape reelle danningsreiser. Lytt, les og lær!

www.danningsreisa.no

Trygve Sunde Kolderup har lang erfaring som reiseleder, har arbeidet i Turistforeningen, og skrevet flere bøker om friluftsturisme. Nå arbeider han med bærekraftig reiseliv i spor.eco.

Du møter Kolderup i samtale med Einar Opsvik og undertegnede i podkasten Dannelsesreisen fra Arendalsuka. (www.dannelsesreisen.no)

klimasituasjonen og fortellinger om hvordan klimaet endres av vår reiseaktivitet, og en interessant del om klima og grønnvasking. Er dette siste noe *vi* driver med, er det naturlige spørsmålet jeg stiller meg selv mens jeg leser denne delen av boken.

Del 2 begynner å bli interessant. Her er det naturen som er i fokus. Her gir Kolderup oss mange fortellinger om hvordan man først og fremst i Norge, men også på kjente reisemål som Kenya og Portugal tilbyr reiseinnhold som er en motvekt til masseturismens nedbrytende egenskaper. Denne delen av boken er en gullgrube av ideer for hvordan vi som folkehøgskoler kan benytte vårt eget land på en annerledes og oppbyggende måte.

Del 3 er virkelig interessant. Som reisende forholder vi oss alltid til et lokalmiljø. Noen tar imot oss, noen tjener på vårt nærvær, andre taper på det. Men det fins måter å sørge for at det er de som tar i mot oss i lokalmiljøet som tjener på at vi er der. Mens jeg leser dette, spretter det en ping pong-ball rundt i hodet mitt, ideene og refleksjonene over hvilke muligheter vi har, settes virkelig i spill.

Jeg tror at verdien av en bok som dette er at den kan få oss til å tenke annerledes om måten vi legger opp våre reiser i folkehøgskolen. I litt for stor grad har diskusjonen vært *om* vi skal reise eller ikke, ikke hvorvidt det som er så viktig for oss kan gjøres på en bedre måte.

Jeg er blant de som har ment at så lenge vi har en pedagogisk god forankring i måten vi reiser på, så holder det. Etter å ha lest Kolderups bok, ser jeg at pedagogisk forankring ikke er nok. Det er mulig å ta det et skritt videre – ikke ved at vi slutter å reise, men at vi reiser annerledes, prøver å tenke på måter vi ikke har tenkt før, tenker gjennom tidsperspektivet, ressursperspektivet, hvem vi samarbeider med og hvordan vi som folkehøgskoler samarbeider om denne vesentlige delen av vår virkelighet. Vi skal reise bedre. Boken til Trygve Sunde Kolderup gir oss grunner for å tenke oss om (enda en gang).

Jeg får lyst til å invitere Trygve Sunde Kolderup til å holde en workshop for reisende lærere fra landets folkehøgskoler der vi legger fra oss våre tillærte reisemåter, og leker oss med å utvikle nye måter å reise på, kort eller langt, og som på en helt grunnleggende måte spiller ut de tre viktige delene rundt reiser som Kolderup tar opp i boken: Klima, natur og lokalmiljø. *Reis bedre* er en bok som trigger tankemusklene, og den kan med sin lettesthet være en bok som også elevene våre kan ha stor nytte av.

Med det ønskes en bedre reise!

Av Geir Ertzgaard

BLIKK FRA KAIKANTEN: TANKEKORS

I sommer skal jeg fortelle om noe som skjedde i 1973. Nærmere bestemt om vise- og lyrikkfestivalen Troilltampen. Den så dagens lys dette året. Det skal skje foran et blanda publikum. Noen blant publikum var kanskje med den gangen, men de fleste ikke. Så hvordan får man tilgang til denne forsamlinga? Hvordan fanges den?

Jeg satte meg på bryggekannten og spekulerte. Da dukka idéen om tidsspenn opp. Altså, tida som har gått fra 1973 til i dag. Det er 52 år. Og for å anskueliggjøre dette, hvor er vi hvis vi tenker oss 52 år framover fra dagen i dag? Jo, i 2077. Her kunne det ligge en mulighet til å rive med forsamlinga.

Og jeg spekulerte videre.

Hva ville jeg, nitten år den gangen i 1973, ha svart hvis noen spurte meg hva jeg trodde om verden i 2025? Det kan jeg sant og si ikke redegjøre for, men samme hva jeg hadde svart, ville det vært galt. 1973 var for eksempel året da den første mobiltelefon-samtalen fant sted. Og det blei vel knapt registrert som noen hending av betydning, kan jeg tenke meg. Så hvordan kunne jeg vite. Men samme hvor mye feil jeg ville tatt, er jeg ganske sikker på at jeg hadde vært optimistisk den gangen. Visst var det utfordringer å ta tak i og kamper å kjempe. Det var jo det Troilltampen handla om. Men med samla krefter, som det heit, ville vi vinne fram og skape en lys verden. Sia har jeg jamt og trutt tapt det meste av kamper, men verden har likevel blitt bedre. Vi har fått meir å rutte med, og alle mulighetene våre har blitt dramatisk utvida. Ja, utviklinga fra begynnelsen av 1970-åra til i dag inngår i den mest spektakulære, økonomiske forbedringa noen sinne.

Sånn tenkte jeg på bryggekannten, og syntes jeg var godt i gang med å levendegjøre tida som har gått. Men jeg ville samtidig holde fast i utgangspunktet. Hensette publikum i stemninga fra den gangen, drømmene, visjonene og trua på egne krefter og på framtida. Og jeg tenkte: Da ber jeg dem tenke på 2077! Hvordan vil verden se ut om 52 år fra i dag?

Og dit kom jeg før jeg forkasta idéen min. Små bølger klukka mot brygga, og det var godt å høre på. Men å tenke på verden de neste femti årene i lys av den rørende optimismen i 1973, det blir simpelthen umulig. Det er jo ikke meninga å skremme mitt publikum. Jeg må finne en annen inngang for å snakke om Troilltampen.

Brynjar Tollefsen

FOLKEHØGSKOLE, TRADISJON OG FORNYELSE

Om folkehøgskolen kan redde verden er helt sikkert ikke tilfelle, men det går an å lure på om folkehøgskolen har reddet Norge. Eller i alle fall bidratt til å redde Norge. Eller i alle fall historisk, i en bestemt periode ha bidratt til å redde Norge. Eller i alle fall bidratt til å redde demokratiet og folkestyret.

Av Arild Mikkelsen

Foto: Nasjonalbiblioteket

Denne litt useriøse undringen bunner i de mange historikeres omtale av folkehøgskolen i perioden 1870 til 1905. Rune Slagstad, Øystein Sørensen, Francis Seierstad for å nevne noen, skriver alle frilynt folkehøgskole inn i en ærefull rolle i dette tidsrommet. Hvordan kunne folkehøgskolen ha en så viktig rolle den gang, og kan denne rollen fornyes inn i vår tid? Har de konstituerende faktorene for folkehøgskolen fra 1880 – 90- tallet gått utpå dato? Daværende statsråd Gudmund Hernes uttalte på et rektormøte på 1990-tallet følgende: Folkehøgskolen må søke sin framtid i sin fortid! Mente Hernes at folkehøgskolens idéer hadde gått ut på dato, eller mente han det stikk motsatte, at folkehøgskolens grunnleggende idéer var mer aktuelle enn noen gang. Jeg velger siste tolkning og skal i det følgende begrunne hvorfor.

GRUNDTVIG VILLE ET MER LIKEVERDIG SAMFUNN

«Da har i rigdom vi drevet det vidt, når få har for meget og færre for lidt», skrev Grundtvig i sin tid, og slo til lyd for et

rettferdig samfunn, et mer likeverdig samfunn. Grundtvigs idéer i Norge ble løftet fram av en rik overklasse der Herman Anker er det mest utsøkte eksempel. Dette viser Jens Olai Jensen tydelig i boka si om Sagatun «I storm for frihet». Sagatun i Anker og Arvesens tid ble likevel en banebryter for folkestyre, feminisme og velferdspolitik, hevder han. Sagatun, og etter hvert den frilynte folkehøgskole, tok dermed et oppgjør med embetsstaten og dens ulike representanter. I Norge skulle det ikke tas oppgjør med en stat som hadde vært imperiebyggende som i Danmark, der Grundtvigs tanker om folk og folkelighet kom i skarp kontrast til den nasjonal-liberale tanken om et Danmark som også omfattet hertugdømmene Slesvig og Holstein. Tvert imot! I Norge ble forsøket på å bygge en ny norsk nasjonal og folkelig identitet på samme tid et ønske om å bygge videre på en norrøn arv, da Norge nettopp var en stormakt. Tanken var at en opprinnelig norsk eller norrøn kultur som hadde ligget undertrykt gjennom hele dansketida, nå i den andre halvdel av 1800-tallet skulle slå ut i ny blomst. Norsk

nasjonsbygging på 1800-tallet hadde både et blikk bakover til en norrøn storhetstid, og et blikk framover.

Folkehøgskolen ble en vital del av denne kampen for en norsk folkelighet, en folkelighet som fantes i norsk språk, i norske eventyr og sagn, folkedans og musikk. Kampen ble kanskje skarpest på det politiske og pedagogiske feltet der embetsstaten også var på det sterkeste. Og det var Grundtvigs idéer som lå til grunn for folkehøgskolens kamp på feltet.

KAMP FOR FOLKESTYRET

En av dem som ga Grundtvig hardest motstand var Marcus Jacob Monrad, og hans rolle er underkommunisert i bildet av grundtvigianismen i Norge. Grundtvig på norsk er ikke bare en kamp på teologiens felt der Gisle Johnson ble feltherre, men også på det filosofiske feltet. Monrad var sterkt påvirket av Georg Friedrich Hegel, og som ledende professor i filosofi ved Universitetet i Kristiania stod han som talsmann for sterk hegeliansk påvirkning i filosofien, i kontrast til Grundtvig som var påvirket av Herder. Med sin bakgrunn hos

Hegel framstilte Monrad historien og kristendommen som objekter i en nødvendig utvikling. Grundtvigs kristendomssyn ble i hans perspektiv håpløst subjektivistisk, og ville føre til en formløs kirke. Denne kirken kunne nok ha en frigjørende mulighet hos lekfolket, men ville i sin folkelighet svekke både teologisk forskning og teologisk vitenskap. Grundtvigs vekt på det levende ord og det levde livet ville ende som ren formalisme, i flg. Monrad.

Monrads hegelske syn kom til å prege den norske politiske debatten. Han mente at Grunnloven var et resultat av evangelisk – luthersk kristendom og frihetssyn, og han endte opp med en nesten reaksjonær motstand mot parlamentarisme og folkestyre. Parlamentarisme og folkestyre hadde ingen verdimesig forankring, mente Monrad. Med bakgrunn i Herders syn på folkelighet, endte Grundtvig og den frilynte folkehøgskolen opp med et motsatt syn. Dette førte folkehøgskolen inn i den kampen som partiet Venstre førte for nettopp folkestyre, parlamentarisme og unionsoppløsning. Monrad ble en ivrig tilhenger av skandinavismen som for ham var et nordisk fellesskap uten oppgivelse av landenes egenart, og med fortsatt union med Sverige. Grundtvigianerne i Norge var tilhengere av et Norden der folkelighet var løsenordet, men der unioner måtte bekjempes. Monrad ønsket et nært samarbeid mellom nordiske universiteter, men betraktet Grundtvigs Gøteborgtanke om et felles nordisk universitet som meget uheldig.

GRUNDTVIG SKILTE SKARPT MELLOM KIRKE OG STAT

Det er ingen tvil om at Grundtvig var nasjonalist, men grundtvigiansk nasjonalisme var basert på tanken om folkets beste, folkets språk og utviklingen av et velstandssamfunn. I norsk sammenheng løp kampen for denne folkeligheten sammen med bondeklassens kamp. Folkehøgskolen kom til å stå i en slags tofrontskrig, mot Monrad og hans forsvar av embetsstandens latinskole og hans forsvar av unionen og motstanden mot folkestyre, men også i en kamp mot kirken. Grundtvig skilte skarpt mellom kirke og stat, og hadde ganske provoserende synspunkter. Han argumenterte sterkt for en statsborgelig konfirmasjon, han mente at vielse var en statsborgelig sak, ikke en kirkelig, og han ønsket en verdslig folkehøgskole. Folkehøgskolen skulle dyktiggjøre elever til et aktivt samfunnsliv i et levende folkestyre, troen skulle kirken ta seg av. Grundtvigs synspunkter kan selvsagt ikke brukes som brekkstang verken mot kristendommen eller kirken, men må sees i den helheten han stod i. Grundtvig mente hele livet at det bare var i kirken man kunne etablere Guds «nærvær i hans fravær» som han sa. Men det er verdt å tenke på radikaliteten i hans synspunkt i et Norge der konfirmasjonen var en tvang helt til 1912.

Her er røttene til frilynt folkehøgskole og den kristelige folkehøgskolen ganske forskjellige. Frilynt folkehøgskoles selvforståelse var at opplysning var et verdslig anliggende. Nasjonal oppdragelse eller opplysning skulle ikke gjøres til en religiøs oppdragelse. Troen skulle ikke bli en skolesak. Grundtvig løftet fram begrepet folkeånd med bakgrunn i Herders filosofi, men var det noe Gisle Johnson og hans pietistiske venner ikke kunne fordra, så var det begrepet folkeånd. I hans tanke var det bare plass til Den hellige Ånd, ikke noen folkeånd.

RELIGIONENES TILBAKEKOMST

Hvordan kan frilynt folkehøgskole fornye og aktualisere denne tradisjonen i dag? Å forvente en liknende politisk posisjon som på 1880-tallet, er helt umulig. Grundtvigs og frilynt folkehøgskoles geopolitiske situasjon handlet om å bygge en nasjon i kamp mot en union. Grundtvig gikk langt i å ønske en nordisk union, ikke i politisk forstand, men bygd på felles språk, kultur og folkelighet. I 1972 var så godt som hele den frilynte folkehøgskolen med i kampen mot daværende EEC. I dag er det Nato- medlemskapet som på en måte forener de nordiske land, mens tre land er med i EU, Island og Norge er det ikke. Nordiske land er i dag nasjonalstater som på hver sin måte er medlemmer i overnasjonale fellesskap. Hva dette betyr for nordisk folkehøgskolesamarbeidet, er vanskelig å si, men jeg tar sjansen på å komme med et hjertesukk over at ikke de baltiske stater ble inkludert i et nordisk folkehøgskolefellesskap. Det så ut til å gå den veien i årene etter murens fall, men så glapp visst taket.

Frilynt folkehøgskoles pedagogikk blir utfordret av det noen kaller religionenes tilbakekomst, mens andre snakker om et postreligiøst eller endog postsekulært samfunn. Grundtvigs tanke om at troen ikke skulle være en skolesak, må ligge fast, og tanken om at kristendommen i stedet skulle kaste lys over alle fag, er nok også utdatert. Men i dagens individorienterte, postliberalistiske og digitaliserte samfunn, må fortsatt folkehøgskolens pedagogikk forankres i et verdigrunnlag. Forsatt skal elever dyktiggjøres til aktivt samfunnsengasjement. Dette er viktigere enn noen gang når ytre høyrekrefter vokser fram. Her har frilynt folkehøgskole en mulighet til å spille en politisk rolle på nytt, en sjanse den ikke må la gå fra seg.

113

«DAG SOLSTAD» OG GUD

Dag Solstads uventede dødsfall 14.mars 2025, utløste et skred av skriverier i samtlige av landets betydningsfulle aviser. Tonen i flertallet av disse artiklene er nærmest panegyriske. Få av artiklene, men med minst to hederlige unntak, berører forfatterens motsetningsfylte gudsforhold og en av hans nærmeste slektninger – døden.

Av Sigurd Ohrem,
filosof og tidligere folkehøgskolelærer

Helt i starten av Roman 1987 holder fortelleren Fjord en filosofisk-teologisk mini-disputas om nødvendigheten av å velge ateismen, fremfor kristendommen, om enn med en serie argumenter som like godt kunne pekt i motsatt retning.

«Var han en Frafallen, en Gudsfornekter, som gjennom denne forferdelige handling blei støtt ut i det ytterste mørket, i den lille kystbyen Sandefjord, hvor religiøsitet var godt utbredt? Nei, han var bare en vanlig norsk skolegutt, realskoleelev eller gymnasiast, som hvis man spurte ham kunne fortelle at han ikke trodde på Gud, og, kunne han godt legge til, heller ikke likte stilen og omgangstonen blant de troende.»

I en påfølgende passus i første del av denne skjellsettende romanen, bibringes et lett infamt referat fra et møte i det frilynte og humørfylte forumet, Kristelig Gymnaslag, i hjembyen Sandefjord, der høydepunktet er at det bys på kakao og boller MED rosiner (sic).

Romanens innledning inneholder også en lett forurettet refleksjon over det meningsløse ved brå død, og det uforståelige

og urettferdige ved at også unge mennesker, uten synbar grunn, plutselig kan bli tatt av dage. Dette, og i tillegg ubehaget ved å assosieres med kristne miljøer han lenge har hatt et anstrengt forhold til, har bidratt til Fjords frafall fra kristendommen.

Døden, erfaringen av det absurde ved eksistensen, og kritikken av kirkens overfladiske gudsforhold er, allerede så tidlig som i 1987, både nærværende og sammenvevet hos Solstads hovedkarakterer, men knyttes i denne romanen tetter opp til hans egen biografi. Hovedkarakteren Fjords erfaringer og dennes oppvekst i kyst-småbyen Sandefjord likner til forveksling Solstads egne...

VEKK HERFRA – DET ER LIKEVEL UMULIG

Fjord bestemmer seg, i likhet med Solstad, for å forlate hjembyen, en slik kunstig stil og forsert omgangstone kan han ikke lengre leve med. Den overfladiske gladkristendommen passer Fjord dårlig, som for øvrig, i likhet med Solstad, kommer fra en familie der begge foreldrene var kristne, og selv har vokst opp i KFUM.

Solstads senere hovedkarakterer møter gudsspørsmålet på en rekke mer alvorlige og trolig mer interessante måter enn på dette relativt tidlige tidspunktet i forfatterskapet. Likevel, og kanskje nettopp på grunn av at den radikale forteller-forfatterens ateisme, med satirisk snert markeres allerede her, var det få av kritikerne som etterlyste teologisk dybde da forfatteren ble tildelt Nordisk råds litteraturpris for Roman 1987.

INGEN Plass FOR EN?

Eksistensialisten og kommunisten Dag Solstad ville neppe, på tross av sine protagonisters hyppige møter med det absurde og dødsangsten, noen gang blitt beskyldt for å lefle med Gud. Men protester ble det, da romanen Professor Andersens natt kom ut nesten ti år etter, om enn av det tause slaget. Et klart mindretall av anmelderne så ut til å akseptere tilstedeværelsen av en kristen gud i romanen, og ikke alle disse bedømte romanen positivt. (Artikkelen: Dag Solstad om Professor Andersens natt). Romanen handler, som kjent for

bladets lesere, om professor Pål Andersen som har begått en grov unnlattelsessynd på selve julekvelden; han har unnlatt å rapportere et drap han har bevitnet i naboeliligheten. Når Gud dukker opp i professorens grublerier over sin klart u-etiske handling, er det i ørkenens skikkelse:

... «En primitiv føydal Gud påbyr professor Andersen fra Universitetet på Blindern i hovedstaden Oslo i den moderne staten Norge mot slutten av det 20. århundret å utføre en gudegitt primitiv handling» ... Nemlig å rapportere drapet, som han ikke gjør, noe som hensetter professoren i en tilstand av vedvarende fortvilelse. Foruroligende, metafysiske spørsmål melder seg, og han fylles av tanker han ikke har hatt siden studietiden. Ingen kan ha sin egen Gud, og minst av alle den gudløse, tenker han. Men likevel er ikke Professor Andersen i stand til å melde fra om drapet, og han undrer seg over sin egen forsømmelse. Han vet han har gjort noe utiltallig, men nekter å rette det opp. Noen tilgivelse eller forsoning finnes ikke for Pål Andersen – han er forlatt.

Her, i fortellingen om den livstrette Ibsenprofessoren, fanget i tilværelsens uutholdelige letthet, starter gravalvoret – det er tross alt et drap som står i sentrum for denne julestemte romanen. Og det er nettopp alvor Solstad vil skal prege sine karakterers gudsforhold, tilværelsens eksistensielle alvor, forpliktelsens, religiositetens – sprangets og gjentakelsens absurditetsvare alvor. «det er umulig – men jeg må vekk herfra», som det heter allerede i Arild Asnes 1970.

Stadig kommer professoren, og også

andre hovedkarakterer, tilbake til dette, «ingen kan ha sin egen Gud, selv ikke den Gud-løse». Men hva betyr det egentlig. Her er det minst to tolkninger. I den første finnes det ingen Gud, for setningen er logisk umulig. I den andre, og mest interessante tolkningen, tvinges professoren til å reflektere videre over sin egen ikke-handling, denne gang med Gud i likningen. For hvis skyldfølelsen hans unnlattelsessynd medfører, tilsynelatende ikke stammer fra den etiske fordring – for den har han jo brutt – da må den stamme fra Gud, og denne guden kan ikke være privat. Så uansett hvordan professoren vrir og vender på det, så kommer han ikke utenom Gud. Et tankekors er det dog at mordet skjer på selveste juleaften, altså på den dagen Jesus ble født, ifølge tradisjonen. Så derfor exit Jesus? Dilemmaene står i kø i hodet til Professor Andersen, som ikke lenger kan være tilskuer i sitt eget liv, og vedbli i den veltilpassede, akk så hjemlige julestemningen.

ROMANENE OM BJØRN HANSEN

Professor Andersens natt kom ut i 1996, men allerede i 1992 hadde Solstad rukket å introdusere en romankarakter med svært så metafysiske anfektelser. Bjørn Hansen, som han heter, skulle bli en gjennomgangsfigur i hele tre romaner, hvis utgivelser strakk seg over hele 27 år. I samtlige av dem bakser Bjørn Hansen med metafysiske og religiøse spørsmål.

Dag Solstads trilogi om Bjørn Hansen følger en tilsynelatende alminnelig mann gjennom et stadig mer ensomt og isolert liv, preget av eksistensiell uro, opprør mot

borgerlige forventninger og et komplekst far-sønn-forhold. Det er en dypt eksistensiell beretning om opprør, ensomhet og ansvar – med en hovedperson som, gjennom både løgn og sannhet, søker etter en eller annen form for frihet og integritet i en verden han ikke finner seg til rette i.

BJØRN HANSENS BRAGD

Bjørn Hansen er sosialøkonom, en ordinær, ensom mann som en dag forlater kone og barn for et nytt liv i Kongsberg. Etter en gradvis avtakende forelskelse i den glamorøse teaterdamen Turid Lammers og et ydmykende teaterprosjekt med Ibsens Vildanden, ender han opp isolert og fortvilet.

I dialog med den narkomane sjarlatanen dr. Schiøtz vokser ideen om å late som han er lam – et dramatisk eksistensielt brudd. Hansen gjennomfører planen under en reise til Vilnius og vender tilbake i rullestol, støttet av en forfalsket diagnose. Han mottar forsikring og starter et liv som angivelig ufør, i total fysisk passivitet – men med et indre opprør mot samfunnets forventninger. Lammelsen blir et selvalgt fengsel, en eksistensiell protest, men også en mulig livsløgn og maskert flukt.

Når sønnen kommer tilbake i livet hans, konfronteres Hansen med sin følelsesmessige tomhet og avstand. Han fortsetter livet som «lam», også etter avsløringen og påfølgende fengselsstraff for bedrageriet. I møte med sønnesønnens frihetslengsel, han praktiserer hanggliding (sic!) – opplever han en total fremmedhet, og flykter igjen. I alderdommen isolerer han seg videre, omgitt av bøker og refleksjoner om skyld, Gud og selvmord. Den fingerte lammelsen, som han omtaler som «sin bragd», blir et bilde på hans selvalgte, eksistensielle limbo. Mot slutten av bind tre er det uklart om han dør naturlig eller for egen hånd – et åpent spørsmål som speiler hans liv i taust opprør.

MØRKE MIDT PÅ DAGEN

Det er mye mørke allerede i Ellevte roman, men der forsøker Bjørn Hansen seg tross alt på en løsning. Å frivillig (og fiktivt) plassere seg selv i en rullestol, trolig for resten av livet, er selvsagt ekstremt, men det

ligger også et håp i denne handlingen.

Mørkere ble det, både i 17. roman og, til slutt, da lyset endelig forsvant, i tredje og siste roman om Bjørn Hansen. Fortellingen om den dødsmerkede eremitten Bjørn Hansen på Grønland, ender her opp med et potensielt selvmord, død i armene på sitt barnebarn, utenfor døren til et bibliotek med eksistensfilosofisk litteratur. Sjelden har Solstad talt tydeligere til oss enn her, i sin siste roman. Hansen har møtt det absurde, og lever sine oldingear på gamle minner om den store bragden – hans ekstreme rullestol-stunt. En rekke ganger i løpet av disse fortattede romanene er det duket for direkte eller indirekte møter med Gud.

Tom Egil Hverven tyr til Salmenes bok, i sin minneartikel i Klassekampen 22. mars, i det han søker å spore opp Bjørn Hansens dunkle stier. Det handler om Hansens «bønner» om å bli hørt og møtt, som både skaper gjenklang og lar leseren strekke seg mot og berøre en ytre verden. Dette perspektivet kan også føres videre til Hartmut Rosas resonansbegrep. I et slikt lys framstår den kristne, eksistensfilosofiske fortellingen om Bjørn Hansen også som en desperat, men mislykket søking etter medmenneskelighet og fellesskap.

NÅDEN INN BAKVEIEN

Allerede i Ellevte roman er gudsspørsmålet blitt akutt. Konfrontert med konsekvensene av sin grenseoverskridende handling, synker Bjørn Hansen ned i fortvilet grubling, uten heller denne gang å finne noen forsoning. Men den pensjonerte kemneren nærmer seg et Kierkegaard-øyeblikk, for i horisonten ligger kjærligheten på lur.

...Tro det eller ei, men jeg fattet det ikke, og jeg fatter det ikke den dag i dag. Men min protest forutsatte Guds eksistens. Men jeg tror ikke på Gud. Likevel forutsetter det jeg gjorde Guds eksistens. Ikke bare tilværelsens nådeløshet. Når jeg satt i min rullestol med mitt pledd over underkroppen, som simulant, forutsatte jeg Guds altomfattende kjærlighet... (s. 128)

Kaj Skagen trekker, i en god artikkel om Solstads eksistensielle romanprosjekt – i Dag og Tid, 22. mars, inn Kierkegaards stadieteori, for å opplyse den mørke veien

Bjørn Hansen har begitt seg inn på: Gjennom refleksjonen over sin bragd framstiller Bjørn Hansen en dyp, eksistensiell konfrontasjon, og som spiller Kierkegaards teori om spranget inn i det religiøse.

Først i Ellevte roman, bok atten, blir Kierkegaard nevnt som Hansens viktigste inspirasjon. 17. roman slutter med at han sitter alene på en øde stasjon og leser Kierkegaards Sygdommen til Døden, der fortvilelsen konfronteres med troen. På denne måten blir det forutgående spranget opphevet. Hansen/Solstad er i sin fortvilelse tilbake der han startet, på perongen, på vei vekk – men siste tog har gått. Men nå er leseren også med på denne uforutsigbare reisen.

REFLEKTER OVER GUDSSPØRSMÅLET

Bjørn Hansen, tror egentlig ikke på noen gud, og det er i hvert fall ingen emosjonsbasert trossak han snakker om. Hansen bruker, som alltid, sine mentale evner til å reflektere over gudsspørsmålet. Han tenker seg, i likhet med professor Andersen, inn i noen typiske paradokser om Guds eksistens, som er av intellektuell-filosofisk karakter. (Gud må både eksistere og ikke-eksistere, man kan ikke ha sin egen gud, men bare den gudløse kan ha en gud.) Men dette er blindgater, det er først gjennom handlingen, simuleringen av ulykken og den daglige iscenesettingen at gjennombruddet skjer. Handlingen er, utover det at den bryter med enhver etikk, også overskridende/transcendent, den innebærer, i Kierkegaardsk forstand, et sprang ut på det svimlende dypet. Dermed tas skrittet over i det religiøse stadium og nådens domene, men kan Gud hjelpe ham, redde ham? Planlagt som den virker, er likevel selve gjennomføringen av handlingen klart viljesbasert, og som sådan hinsides det rasjonelle. Hva hvis hen ikke er en personlig gud, og hva hvis hen ikke dukker opp? Risikoen er allerede tatt, og ingenting kan lenger tas for gitt. Hit har Hansen våget seg, på desperat jakt etter nåden, men omkostningene ved å innvies i den religiøse stemming er at han må utholde å leve resten av livet i limbo, dvs. i en liminal tilstand.

DET NØDVENDIGE OFFERET?

Men slik blir det ikke, den upersonlige guddommen er ikke tilstrekkelig til å garantere for opprettholdelsen av tilstanden. Er ikke Bjørn Hansen for tradisjonell i sin tilnærming, også i forhold til sin bragd, eller er det nettopp dette som er problemet, at tenkningen ikke strekker til, hverken i forkant eller i etterkant? Slik at handlingen er overskridende i seg selv, ikke som kommunikasjon, men f.eks. som et åpent prosjekt, eller som et offer. Oftrer ikke Bjørn Hansen seg når han plasserer seg selv i rullestolen – selv-lammer seg, velger å sette seg selv utenfor det normale livet gjennom å gjøre seg til Guds (lamme) lam.

Her finnes klare spor av kristen symbolikk, og dessuten mange potensielle ordspill. I såfall er det nettopp dette som åpner for en mer moderne kristendomsforståelse: Offeret som blir gitt – Jesus kommer inn i bygningen; Lammet, som (Turid) Lammers har unnfanget, lammet som selvvalgt blir til – offeret.

Er det mulig at Bjørn Hansen rett og slett ikke fullt ut forstår hva han har gjort? Eller har han handlet rett på feil premisser? I likhet med de fleste av Solstads karakterer er heller ikke Hansen noen utpreget helt i sin egen fortelling. Han er snarere en negativ ånd – en formidler av dialektiske budskap, som leseren bør utspørre videre, for så å overskride. I disse passasjene ligger jesusspørsmålet mellom linjene som i en indirekte meddelelse, men det er opp til leseren å stille det – til seg selv. Bjørn Hansen er ikke lenger interessert i om gud eksisterer, men NÅ, om det kan finnes noen nåde...

«Men jeg kunne godt ha tenkt å fortsette slik til mine dagers ende. I rullestolen høyt oppe i etasjene i høyblokka på Kongsberg. Alene med min Gud... En mann i rullestol som når alt kommer til alt ikke tror det finnes noen Gud. Han er ikke i stand til å fatte det. Ikke nå, og heller ikke da. Kanskje er han ikke engang så veldig interessert, tenkte Bjørn Hansen ettertenksomt. Men han satt der nå da, ugjenkallelig alene med sin Gud.

SISTE NYTT FRA VENNEFORENINGEN TIL SAGATUNS FREMME

Venneforeningen til Sagatuns fremme er en ideell venneforening som skal formidle historien om Sagatun - Norges første folkehøgskole, og miljøet som sprang ut av denne etableringen. Med etableringen av Sagatun i 1864 fikk bondesønner fra hele landet omsider mulighet for en god og rimelig høyere utdanning. Her fikk de opplysning om Norgeshistorie, verdenshistorie, politikk og styresett, geografi, agronomi, astrologi, sang og musikk, litteratur og billedkunst, kropp og helse etc. Sagatun var også den første skolen i landet der elever fikk seksualundervisning - i regi av selveste Dr. Greve (ref. barnesåpen og intimvasken).

Utover 1870-årene ble også Sagatun en av de viktigste møteplassene for kunst- og kultur-eliten i Norge, med besøk fra storheter som Edvard Munch, Hans Gude, Bjørnstjerne Bjørnson, Jonas Lie, Eilert Sundt, Edvard Grieg, Camilla Collett, Peter Chr. Asbjørnsen, Aasta Hansteen, Hulda Garborg og Fridtjof Nansen. For elevene på Sagatun ble det en stor opplevelse å møte slike storheter, og attpåtil kunne knytte forbindelser med dem. Dette bidro også til at flere Sagatun-elever siden etablerte egne folkehøgskoler og arbeiderlag i sine hjembygd. Flere ble også sentrale politikere og industriledere i det moderne Norge. Så «historien om Sagatun» er på mange måter også «historien om Norge».

Vi har fått det formelle på plass, med org.nr., kontonr., egen Vipps-konto, Facebook-side etc. Og med Ankervillaen (som også er venneforeningens faste base) så godt som ferdig restaurert, har det blitt

mulig å gjennomføre noen innledende samlinger her. Så fra siste halvdel av 2024, har vi bl.a. avholdt et par medlemsmøter, der vi starter med en omvisning og en liten innføring i Sagatun-historien, for deretter å åpne for samtale/diskusjon for å få belyst hva medlemmene synes at venneforeningen skal være, med tanke på form og innhold.

I dag har vi rundt 80 betalende medlemmer (medlemskontingent kr. 250,- pr. år via Vipps) og en interessent-gruppe på rundt 200 pers. som vi sender ut nyhetsbrev til med jevne mellomrom. På tampen av fjoråret hadde vi også et eget Sagatun-seminar - den 1. november, på dagen 160 år etter at Sagatun folkehøgskole åpnet sine dører for det første elevkullet. I den anledning, hadde vi også lansering av Jens Olai Jenssens nye bok «I storm for frihet», som kaster et nytt lys på historien om Sagatun folkehøgskole. Sagatun-seminaret ble en stor suksess, med fullt hus og mange gode tilbakemeldinger.

Mange av de mer faglige arrangementene skjer i regi av «Sagatun Historiske Senter», en prosjektgruppe som Venneforeningen har i samarbeid med Universitetet i Innlandet (representert ved historiker Dag Hundstad), Anno Museum avd. Domkirkeodden (v/ Magnus Sempler Holte) og Hamar kommune (v/ Sigrid Narmo og Einar Busterud). Fra Venneforeningen er det Jens Olai Jenssen og meg selv som er representanter.

I tillegg til jevnlig foredrag (som i stor grad fenger den eldre garde), jobber vi også med måter å nå den yngre på. I første omgang tenker vi å utarbeide spesialtil-

passede foredrag og skrivelser om Sagatun rettet mot ungdom og unge voksne i nær-området. Vi har allerede dialog med lærere i Hamar-området, og allerede i februar får vi besøk av en videregående-klasse fra Hamar katedralskole som skal ha en skoletime i historiefaget på Sagatun. Disse får da en kort innføring i Sagatun-historien og en omvisning i den nyrestaurerte Ankervillaen. Så åpner vi for dialog og gruppeoppgaver, så vi får litt mer inntrykk av hva elevene kan om denne tidsepoken, hvordan de ønsker å lære om den, hva de finner interessant med den og hvilke paralleller de klarer å finne mellom datiden og nåtiden. Dette blir et pilotprosjekt som vi håper kan fortsette i årene fremover, med nye klasser, nye skoler - og da også de ulike folkehøgskolene.

Vi tar gjerne imot innspill fra folkehøgskolene i den forbindelse, for å finne en god form på slike opplegg. Vi ser også på mulighetene for en foredragsturné til de ulike folkehøgskolene, men om folkehøgskolene selv får til en utfukt til Sagatun - for å lære mer om sin opprinnelse, og se med egne øyne hvor det hele startet - er selvsagt det det aller beste.

Foruten om aktiviteten som Venneforeningen står for, vil det parallelt også åpnes for mer kommersiell drift på Sagatun, slik at vi får imøtekommet alle de som ønsker å leie Ankervillaen til bursdager, bryllup, konfirmasjon, minnesamvær etc. Historien om Sagatun vil også her bli formidlet som en naturlig del av opplegget.

Magnus S. Jacobsen,
Venneforeningen til Sagatuns fremme

BLI MEDLEM I SAGATUNS VENNER

KR 250

Betal for medlemskap, bøker eller
inngangsbillett med VIPPS

Arbeidslivet

FERIE OG ARBEIDSFRIE PERIODER

Alle de frilynte folkehøgskolene er omfattet av tariffavtaler som gir arbeidstakerne rett på en femte ferieuke, i tillegg til de 4 uker og 1 dag ferieloven gir alle. Ferien oppgis gjerne som 30 virkedager, da er lørdag inkludert i antallet. Arbeidstakere som fyller 60 år i løpet av året får i tillegg en uke ekstra ferie.

FERIE FOR UNDERVISNINGSPERSONALE

Lærernes friperiode på sommeren består både av vanlig ferie og av arbeidsfrie perioder. Det er i tariffavtalen avtalt fast feriefritid for undervisningspersonale som følger:

Undervisningspersonalet avvikler hele ferien (5 uker) sammenhengende med avslutning siste virkedag i juli måned.

Det finnes unntak, det står videre at annet kan fastsettes etter drøftinger mellom arbeidsgiver og den enkelte arbeidstaker.

Tid utenom disse fem ferieukene er arbeidsfrie, mange omtaler disse periodene som avspasering. Grunnen til at det er viktig å vite hva som defineres som arbeidsfrie perioder er at reglene om erstatning av ferie, som beskrevet nedenfor, ikke gjelder i disse periodene.

FERIE FOR PRAKTISK PERSONALE

Mange av dere i praktisk personale har også hovedsakelig ferie i juli, men på skoler med sommerdrift er gjerne sommer-

månedene travle, og det er kanskje ikke mulig for alle å ha fri fem uker i juli. Du kan ikke selv bestemme når du skal ta ferie, men arbeidsgiver skal diskutere tidspunkt for ferien med deg eller din tillitsvalgte, i god tid før ferien. Du skal vite når du skal ta ferie senest to måneder på forhånd. Du kan kreve å få avvikle tre uker sammenhengende ferie i løpet av hovedferieperioden som er 1. juni – 30. september, og at resten av ferien avvikles i sammenheng.

EKSTRAFERIEN FOR DE OVER 60

Ferieloven sier at arbeidstaker over 60 år selv bestemmer tiden for ekstraferien, med minst 2 ukers varsel til arbeidsgiver i forkant. Ekstraferien kan tas samlet, eller med en eller flere dager om gangen.

SYKDOM I FERIE

Skulle du bli syk før eller i ferien kan ha rett til å få utsatt eller erstattet feriedagene.

Blir du 100 prosent sykmeldt før ferien, kan du kreve å få utsatt ferien til senere i året. Et slikt krav om utsettelse må fremsettes senest siste arbeidsdag før ferien, og du må legge ved legeerklæring.

Blir du 100 prosent sykmeldt i ferien kan du kreve å få erstattet det samme antall feriedager med ny ferie på et senere tidspunkt. Du må gi beskjed om kravet så raskt som mulig etter ferien, og du må legge ved legeerklæring.

For lærere, som avvikler hele ferien sammenhengende frem til siste virkedag i juli, betyr det at det kun er sykdom i denne perioden som gir rett til erstatningsferie.

LØNN FREMFOR FERIEPENGER FOR LÆRERE

For lærere i sitt første yrkesår, og for lærere som har hatt studiepermisjon med lønnsreduksjon, har tariffavtalen bestemmelser som sikrer full lønn i feriefritiden for lærere, fremfor feriepenger, dersom opptjente feriepenger er på et lavere beløp. Det står:

Undervisningspersonale utbetales full lønn i ferietiden første yrkesår forutsatt at samlet opptjente feriepenger vil gi lavere utbetaling. Med første yrkesår menes førstegangs tiltredelse i skoleverket etter fullført faglig og pedagogisk utdanning, og forutsatt at vedkommende er ansatt for minst etter år.

Undervisningspersonale som gjeninntretr i skoleverket hos samme arbeidsgiver etter studiepermisjon med delvis lønn eller uten lønn, får utbetalt full lønn i ferietiden første sommer etter gjeninntreden dersom opptjente feriepenger hos samme arbeidsgiver gir lavere utbetaling.

Angelina K. Christiansen,
generalsekretær i Folkehøgskoleforbundet

DIALOGEN,

1000 – 100 – 10 – 1

Resultatet av læringa og dannelsesprosene som våre elevar blir invitert inn i kan vere magisk, men metodikken er i utgangspunktet ganske enkel. Det er svært mykje ein kan lære om dialog, og det er mange variantar av samtale som kan praktiserast, men vi skal vere heilt trygge på at alle kan bidra med den ein er. Med eit positivt engasjement, litt mot og personleg tryggleik kan alle vere med å skape naudsynete og viktige samtalar.

Ein enkel modell for dette arbeidet kan skisserast slik: På alle skular er det det behov for 1000 uformelle og tilfeldige samtalar med alle elevar. Ein må ha eit blikk for at samtalar er viktige for å skape kontakt, tillit og oppleving av å høyre til i fellesskapet. Desse samtalane skaper eit fundament for å skape 100 gode samtalar om fag eller hendingar – i klassa eller i fritida, ved middagsbordet eller i peisestova, der nokon tar sjanse på å gi av seg

sjølv. Dette skaper tryggleik for å gå inn i 10 nære, tette, trygge og lærerike samtalar om viktige ting i livet eller kvardagen, med utgangspunkt i det ein har lært eller opplevd. Nokon må våge å stille dei vanskelege spørsmåla og kanskje ha styrke og klokskap til å stå igjennom ein situasjon som kan vere krevjande eller smertefull.

Alt dette er naudsynt for å ha 1 viktig eksistensiell samtale med store, alvorlege tema som er avgjerande viktig for den einskilde, som skaper mening og glede, og endrar livet for dette mennesket for alltid.

Alle desse samtalane går inn i dannelsesprosessen. Det er ikkje vanskeleg å sjå at i eit slikt omfattande arbeid må alle tilsette bidra! Ein er avhengig av at alle er med inn i trygge, analoge menneskemøter, og ein er avhengig av eit positivt og kunnskapsrikt læringsmiljø. Fred mellom dei tilsette, og medvit og respekt for ulike roller er ein føresetnad. Dialogarbeidet kan realiserast med folkehøgskulen sitt verdigrunnlag som eksistensielt fundament og fagleg tyngde som grunnmur. Dannelsesperspektiva og den humanistiske demokratiske grunnhaldninga og verdiane er vi alle forplikta på. Det meste fungerer òg betre i gruppe, og pedagogane på skulen har eit særskilt stort ansvar. I gruppe får ein eit breiare perspektiv, andre synsvinklar og fleire tilbakemeldingar. Slik kan folkehøgskulen bidra til å danne menneske, og bygge dei uenigheitsfellesskap som er viktige for gode relasjonar, trygge individ, aktiv deltaking og eit fredeleg samfunn.

Einar Opsvik,
leiar i Folkeshøgskoleforbundet

MEDLEMS- FORDELER KORT FORTALT:

Engasjement i lønns- og arbeidsforhold:

Folkeshøgskoleforbundet gir sine medlemmer mulighet til engasjement og innsats for å bedre egne og arbeidskollegers lønns- og arbeidsforhold.

Kurstilbud i Folkeshøgskoleforbundet:

Folkeshøgskoleforbundet tilbyr medlemmer og tillitsvalgte gratis kurs og skolering i tariff- og forhandlingskunnskap, arbeidsrett og tillitsvalgtarbeid.

Forsikringsordninger: Folkeshøgskoleforbundet tilbyr medlemmene gunstige forsikringsordninger i samarbeid med Utdanningsforbundet og Tryg Forsikring.

Fortløpende informasjon: Som medlem i Folkeshøgskoleforbundet får du fortløpende informasjon om tariffsaker og andre forhold som berører din arbeidssituasjon. Dette skjer gjennom tillitsmannsapparatet, elektronisk nyhetsbrev, Folkeshøgskoleforbundets hjemmesider og medlemsbladet «Folkeshøgskolen».

Utvalg for alle: Folkeshøgskoleforbundet har etablert utvalg for lærere, utvalg for praktisk personale og et skoleutviklingsutvalg. For rektorene er det etablert et eget landsdekkende lokallag.

Vil du vite mer:

frilyntfolkehogskole.no/fhf/medlem/

BLI MEDLEM OG GÅ PÅ KINO!

Nye medlemmer får to kinobilletter i velkomstgave. Hjelp oss gjerne med vervingen. Hvert eneste medlem teller!

Du finner verveinformasjon på våre nettsider: <https://www.frilyntfolkehogskole.no/fhf/nyheter/ny-velkomstgave-til-nye-medlemmer/>

KURS FOR NYE LÆRERE OVER LANDEGRENSENE

Vi deltok på kurs for nye lærere hos våre gode naboer i Sverige 24. - 26 mars. I sin opplæring av nye lærere har de brukt vår modell siden 2015. Det er veldig hyggelig! Vi fikk være med på gode foredrag, fine gruppeoppgaver, danning i fokus, inspirerende diskusjoner, hyggelige folk, god mat og et stort bankende hjerte for folkehøgskolen. Takk til [Sveriges Lärare](#) for fantastisk gjennomføring!

DEMOKRATIBÅTEN

Folkehøgskuleorganisasjonane markerer seg i fellesskap på Arendalsveka 2025. Demokratibåten ankra opp innerst i Pollen i Arendal for første gong under Arendalsveka i 2024. Det vart då arrangert ei rekke intervju, samtalar og debattar med ulike perspektiv på politikk og folkehøgskule. Noko av dette vart gjort til episodar i podcastserien «Danningsreisa». Båten er svært sentralt plassert og vart godt besøkt. Dette gav meirsmak og tiltaket blir vidareført i år. Som i fjor blir det planlagt samtalar med politisk innhald og sjølvstekt med fokus på folkehøgskulen og ny folkehøgskulelov. Det blir også planlagt kveldsarrangement med song og underhaldning. Sjømannskyrkja bidrar med gratis vafler og kaffi!

Demokratibåten - Arendalsuka

MELLOMOPPGJØRET

Det ble enighet i lønnsoppgjøret mellom KS og Unio 30. april. Partene ble enige om en ramme på 4,4 %, som er det samme som ble avtalt i frontfaget. Den nye garantilønnstabellen viser tillegg fra 14.500 - 21.200, gjeldende per 1. mai 2025.

Alle ledere som hovedsakelig får sin lønn gjennom sentrale forhandlinger får et generelt tillegg på 2,8 %. Tillegget gis fra 1. mai 2025.

Lønnsoppgjøret på Virke-området korresponderer med resultatet på KS-området, og forhandles 17. - 18. juni.

ARBEID MED LOV OG FORSKRIFT

Dei siste fire åra har det både i FHF og i fellesskap med dei andre organisasjonane som er representerte i Folkehøgskulerådet, blitt lagt ned svært mykje arbeid i det som no har blitt til ny lov for folkehøgskulen. Både lovforslaget og forslag til forskrift for lova, vart offentleggjort før påske, og respons på dette har blitt oversendt departementet. Våre innspel i prosessen har blitt tatt på alvor – vi har blitt lytta til, og vi har fått eit forslag til ei lov som m.a. har til hensikt å skape ein solid folkehøgskulesektor. Lova skal opp til behandling og vedtak i Stortinget i to omganger i løpet av juni.

Angelina, Einar og Espen

KALENDER

04. – 07. aug.:	Folkehøgskoleuka,
Ringerike folkehøgskole
11. – 15. august:	Arendalsuka, Arendal
17. – 18. sept.:	Informasjonskonferansen,
Scandic Oslo Airport
20. – 21. okt.:	Forkurs for nye tillitsvalgte,
Sanner hotell, Gran
21. – 23. okt.:	Tillitsvalgskonferansen,
Sanner hotell, Gran

Følg med på kalender på www.frilyntfolkehogskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

GLEDELIG MYE FORSKNING PÅ FOLKEHØGSKOLE

Den siste tiden har det floreret med forskning på folkehøgskoler. Folkehøgskolerådet blir stadig vekk kontaktet av institusjoner og personer med interesse for skoleslaget, og er glade for at vi endelig kan få folkehøgskolenes nytte bekreftet vitenskapelig. Samtidig kan det være vanskelig å holde oversikt over alle prosjektene på gang, spesielt om man ikke arbeider sentralt på folkehøgskolekontoret. Jeg vil derfor kort presentere de prosjektene som pågår for øyeblikket.

1. «ENGAGE», eller «Engagement, Growth And General Education in Norwegian folk high schools», er det største forskningsprosjektet som noen gang har vært gjort på folkehøgskole. Prosjektet, ledet av forskningsinstituttet NORCE, skal kartlegge effekten av folkehøgskole. Det er her et spesielt fokus på hvilken effekt det har på unges samfunnsengasjement og demokratiske deltakelse. Dette gjøres gjennom dybdeintervjuer og spørreundersøkelser med elever, samt gjennom å undersøke registerdata av folkehøgskoleelever og søkere som av ulike årsaker ikke startet på skolen. Prosjektet har en varighet på fem år, og vil berøre alle skolene.
2. «Nordiske folkehøgskolers bidrag til en sosial bærekraftig framtid», er et forskningsprosjekt ledet av Global Network for Folk High School Research (GNFR). Målet er å finne ut hvordan forskning skal innrettes for å få størst mulig nytteverdi for de som arbeider i skolene, samt å styrke samarbeidet mellom forskningsinstitusjoner og skoleslaget. For å nå målet, organiseres webinarer og seminarer i ulike nordiske land. Prosjektet skal også munne ut i en antologi med bidrag fra både forskere og personer i folkehøgskolelandskapet.
3. «Folkehøgskole gir mening» er et prosjekt fra Ansgar høyskole og UiA basert på spørreundersøkelser av folkehøgskoleelever årene 2024–26. Det sentrale spørsmålet som stilles er «Hvilken effekt på psykisk helse, mening og tilhørighet har et år på folkehøgskole?» Svar fra folkehøgskoleelever sammenlignes med svar fra studenter på høyskole. I tillegg til spørreundersøkelsen, har det nylig blitt arrangert aksjonsforskning ved en folkehøgskole, hvor forskere sammen med elever reflekterer rundt prosjektets sentrale spørsmål.
4. «Meaning in Life» har som mål å undersøke unge voksnes mentale helse, med fokus på eksistensielle ressurser i møte med livets utfordringer. Prosjektet gjennomfører to runder med intervjuer – en i begynnelsen av skoleåret 25–26, og en i slutten. I tillegg vil det tilbys undervisning for ansatte i folkehøgskoler om temaet. Prosjektet er et samarbeid mellom Universitetet i Sørøst-Norge, VID Vitenskapelig Høyskole og MF Vitenskapelig Høyskole.
5. «Norse Impact» er et prosjekt ledet av Helse Vest RHF og Helse Førde HF. Det startet allerede i 2024, men vil først utvides til å forske på folkehøgskoler i 2025. Målet er å utvikle datadrevet helseteknologi og bedre tjenestemodeller som skal fungere som ressurser for å styrke mental helse. Forskerne vil intervju elever ved fire folkehøgskoler for å få innsikt i unges mentale helse, og hvordan folkehøgskoleelever håndterer utfordringer.

Vi har løpende dialog med flere institusjoner, og regner med at det vil dukke opp flere undersøkelser i tiden fremover. Folkehøgskolerådet arbeider nå med koordinering av de ulike prosjektene for å sørge for at forskningen ikke blir en belastning på skolehverdagen, og at interesserte forskningsmiljøer har en god forståelse av hva norske folkehøgskoler er før de går i gang med sine undersøkelser.

Vetle Hove,
Folkehøgskolerådet

NYE

RETNINGSLINJER

FOR

SENIORLAGET

Folkehøgskuleforbundet (FHF) har og har hatt, mange kunnskapsrike og engasjerte medlemmer. Gjennom ei lang karriere i frilynt folkehøgskule er det mange som har opparbeidd eit reservoar av kunnskapar og erfaring. Kombinert med eit livslangt engasjement ligg det godt til rette for at FHF kan dra nytte av den ressursen som desse medlemmene har.

I om lag 20 år har FHF hatt eit tilknytt seniorlag. Det har vore mange samlingar på ulike skular, med tema knytt til folkehøgskulen og ikkje minst eit godt sosialt fellesskap. Tida er inne for å oppdatere vedtektene og skape ny aktivitet. Ei arbeidsgruppe har jobba med forslag til reviderte og nye retningslinjer for seniorlaget. Dette er organisert som eit landsdekkende lokallag i Folkehøgskuleforbundet og kan såleis også ha delegatar til landsmøtet.

Den største endringa i organiseringa er at ein opnar for at medlemmer kan vere ein del av seniorlaget frå det året ein fyller 57. Dette er i tråd med seniortiltak Særavtalen. Målsettinga er å sikre ein kontinuitet frå aktiv yrkesdeltaking og vidare engasjement inn i pensjonsalder. Dei erfaringar og kunnskapar som seniorane sit på, kan vere viktige innspel til arbeidet i folkehøgskulen, overfor styret, og gode bidrag til å ta vare på historia og halde folkehøgskulerørsla levande.

Aktuelle saker for seniorlaget er skissert i retningslinjene og kan t.d. vere: seniorpolitikk, skulepolitiske saker, pedagogiske og ideologiske tema og ikkje minst bidrag til magasinet Folkehøgskolen og til det offentlege ordskiftet. Laget kan såleis vere med på å skape samanheng med fortida og bidra til retning for FHF sitt arbeid. I tillegg er det også verd å ta vare på gode sosiale fellesskap og venskap.

Seniorlaget har fått arbeidstittelen «Muldets frender». Nye retningslinjer vart presentert for landsmøtet på Karmøy i slutten av mai 2025.

Einar Opsvik

FOLKEHØGSKOLE- FORBUNDETS STIPEND OG FORSKNINGSFOND

Visste du at medlemmer kan søke om stipend til kompetanseutvikling? Årlig lyser Folkehøgskuleforbundet ut midler med frist 1. februar.

Landsmøtet til Folkehøgskuleforbundet vedtok i 2017 å utvide det eksisterende «Forskningsfondet» til «Stipend og forskningsfond», med det formål å støtte opplæringstiltak og kompetanseutvikling for yrkesaktive medlemmer.

«Forskningsfondet» ble opprettet av landsmøtet i 1998.

Det overføres årlig inntil kr. 60.000 til Stipend og forskningsfondet, dersom det er rom for dette i regnskapet ved årsoppgjør. 2/3 av årlig innskutt kapital til fondet kan etter søknad gis som stipend.

Så lang har fondet tildelt midler til:

- Fagbrev som renholdsoperatør
- Fagbrev renholdsoperatør
- Dybdekurs i livsmot og mestring
- NF Metodekurs klatring
- Verdibasert Endringsledelse i folkehøgskolen
- Grunnleggende tverrfaglig yagalærerutdannelse
- The Ensemble Director
- MBA - Executive Master of Business Administration
- Kognitiv terapi i forebyggende perspektiv
- Byggdrifter intensivkurs - fagbrev
- Tidløs ledertrening – ledelse og personlig utvikling 2
- Formación para profesores de Español // spansk språkkurs for lærere
- Master programme in Waldorf Education
- Vevopplæringa
- Master i skoleutvikling
- Master i Design, Kunst og Håndverk
- Master i kunnskapsledelse

I tillegg tilbyr FHF alle sine medlemmer, som gjennomfører studiet i Folkehøgskulepedagogikk en støtte på 5.000 kroner fra fondet, forutsatt at medlemmet ikke har fått dekket hele studieavgiften av sin arbeidsgiver. Det er elleve medlemmer som har mottatt dette stipendet.

Angelina Christiansen

FOLKEHØGSKOLEUKA

SOMMERENS VAKRESTE EVENTYR!

Det er en stor glede å invitere til Folkehøgskoleuka 2025. Folkehøgskoleuka har blitt et høydepunkt for mange, også for oss som arrangerer. Gjennom foredrag, kurs, samtaler, felles måltider, morgensamlinger, festligheter, nye bekjentskaper og mere til, skal vi sørge for inspirasjon og faglig påfyll som en kickstart på nytt skoleår.

I 2025 og 2026 arrangeres Folkehøgskoleuka på Ringerike folkehøgskole på Hønefoss. Vi er stolte av å presentere en variert og aktuell kursmeny. Her er årets kurs:

- Kurs for nye lærere
- Praktisk personale – elevmøtet
- Krisekommunikasjon og kriseledelse
- Danning for dummies
- Kortkurs i folkedialog
- Friluftsliv – fra opplevelse til dannelse
- Kurs for nye skoleledere
- Ensemble – fellesskap i fokus
- Folkehøgskolen 2040
- Psykisk helse

Vi besøker også Utøya, hvor arven etter 22. juli forvaltes med respekt og åpenhet. Utøya er i dag et symbol på demokratisk motstandskraft.

Alle våre kurs varer i to dager, med unntak av kurs for nye lærere, som varer i fire dager. Mange får derfor mulighet til å delta på to kurs.

Så, hvilket kurs skal du velge? Kanskje dette er året hvor du melder deg på et kurs hvor du kan lære noe helt nytt, og ikke minst møte nye spennende mennesker? De aller fleste kursene er åpne for absolutt alle yrkesgrupper. Ta sjansen da vel! Du er varmt velkommen til Folkehøgskoleuka. Den niende i rekken.

Du finner all informasjon på våre nettsider. Scann QR-koden for snarvei.

Har du spørsmål er du som alltid velkommen til å ta kontakt med oss!

Espen Bråten Kristoffersen

INNGANG:
300 KR

VONHEIMSTEMNET 2025

SØNDAG 10. AUGUST

11:00 Gudstjeneste i Folkebukyrkja med kyrjekaffe på Vonheim etterpå

13:00 Brynjulf vil kāsere om dette med utgangspunkt i boka "Å krysse grenser" som han har vore redaktør for. I boka fortel 37 lokale flyktningar frå 18 ulike land sine personlege historier.

→ LILLEHAMMER SPEL OG DANSARLAG

→ FLYKTINGER DELTAR MED DANS OG MUSIKK

→ BUNADSPARADE

→ SERVERING: INTERNASJONAL BUFFET

Arranger
Vonheims Venner

FOLKEAKADEMIET
GAUSDAL

SETESDAL FOLKEHØGSKULE LEGGES NED

Setesdal Folkehøgskule i Valle manglet 2,2 elever for å kunne fortsette. Nå er det kroken på døra for skolen etter 15 års drift.

De startet som motorfolkehøgskule i 2000, men nå er det ikke lenger noe statstilskudd gjennom Utdanningsdirektoratet å hente for folkehøgskolen. Elevgrunnlaget var for dårlig. Uten statstilskudd, ingen drift. Åtte arbeidsplasser blir borte, opplyser styreleder ved Setesdal Folkehøgskule, Olav K. Hovet, til Agderposten.

– Vi hadde noen år med veldig godt elevtall, men så gikk det dårlig i 2022 og 2023, sier Hovet. Da var elevtallet nede på om lag 25. Kravet til å få statstilskudd er et gjennomsnittstall de siste fire årene på 35. – Vi hadde 32,8 i snitt – og anket, men det førte ikke fram. Det er bittert å bli slått på målstreken, sier han. Per i dag er det 32 elever ved skolen fordelt på linjer for økologisk landbruk, reiseliv og klatring/friluftsliv.

Det er veldig trist det. Men vi får fortsette ut skoleåret, sier rektor David Menger. Han hadde også håpet å få en sjanse til siden han har erfart at interessen for disse fagene er stigende.

Klippet fra Agderposten.no

NOTERT

EN LITTERÆR KANON

– Vi lever i et mangfoldig samfunn. Blir det vanskelig å enes om en litterær kanon, Håvard Friis Nilsen?

– Jeg er litt skeptisk til tanken om å sementere en kanon, men når det er sagt, skiller noen forfattere seg naturlig ut fordi de bidro til politisk endring, sier Nilsen.

– Wergeland var ikke bare en dikter; han forandret norske holdninger og bidro til demokratiet. Det bør elever kjenne til for å forstå demokratiseringskampene på 1800-tallet.

Ibsen og Undset hadde stor betydning for norske kvinners politiske kamp og selvfølelse, påpeker historikeren.

Klassekampen

NYTT FRA IF

ØKENDE FORSKJELL PÅ SKOLENE

Selv om elevtallet ligger noenlunde på nivå med i fjor – litt opp og litt ned fra måned til måned – så ser vi at dette på ingen måte er bildet ute på den enkelte folkehøgskolen. I år har forskjellene økt kraftig mellom folkehøgskolene. Der noen folkehøgskoler allerede nå er stappfulle for høsten og har satt nye søkkerrekorder, så er det dyp bekymring på andre folkehøgskoler.

Noen folkehøgskoler ser ut til å ha truffet godt med profil, linjestruktur, kampanjer og/eller kontakt med søkerne. Flere folkehøgskoler har lagt ekstra mye innsats inn i å øke ja-prosenten blant søkerne og har sett gode resultater av dette. Andre folkehøgskoler strever både med å få inn søknader og å få søkerne til å takke ja til de tilbudene som sendes ut.

HVORFOR ER DET FORSKJELL?

Akkurat som på universiteter og høyskoler – der noen få studier tiltrekker seg svært mange søkere – så har også noen folkehøgskoler oppnådd å bli «søker-magneter» som mange ønsker å søke seg til.

Vi ser ikke noen overliggende fellestrekk verken på linjestruktur, størrelse eller beliggenhet som forklarer forskjellene mellom skole-
ne. Derimot kan det se ut til at det å ha rykte for å være populær kan gi en selvforsterkende effekt. Søkerne velger i økende grad det de tror alle andre velger.

FORNØYDE ELEVER HAR POSITIV EFFEKT

Vi ser hvert år at folkehøgskoler som skårer svært høyt på tilfreds-
hetsundersøkelser blant elevene likevel kan streve med å fylle opp skolen med nye elever. Vi har derfor vært nysgjerrige på om det å ha fornøyde elever har en effekt på rekrutteringen.

Det er naturlig å tenke at fornøyde elever er en viktig reklamekanal, men samtidig har vi sett så mange eksempler på skoler med elever som virkelig skryter av skolen, som likevel sliter med å tiltrekke seg nye elever.

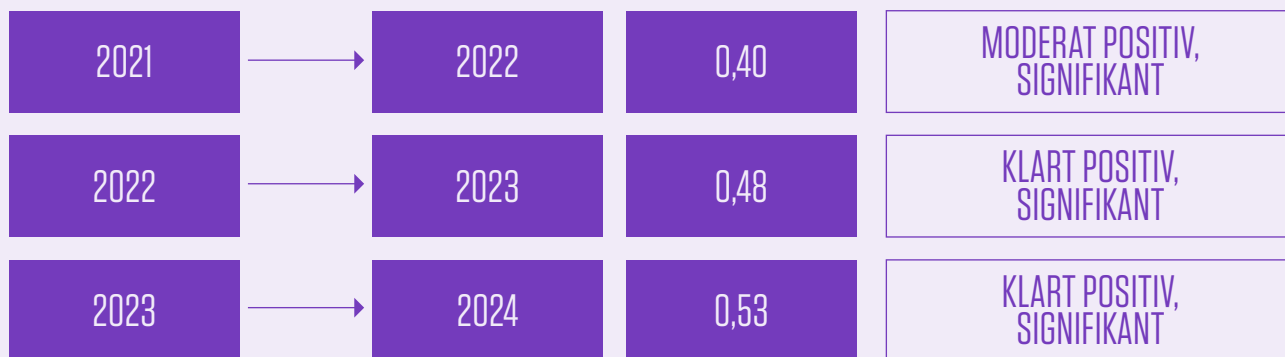
For å ikke bare anta, men å vite, har vi fått foretatt en kjøring av søkertallene opp mot svarene i skolesluttundersøkelsen.

2021	0,31	POSITIV, IKKE SIGNIFIKANT
2022	0,40	MODERAT POSITIV, SIGNIFIKANT
2023	0,48	KLART POSITIV, SIGNIFIKANT
2024	0,53	KLART POSITIV, SIGNIFIKANT

Figur 1: Sammenheng mellom elevenes anbefaling av egen folkehøgskole og rekruttering av nye elever samme år

Som man ser i figur 1 så har sammenhengen mellom i hvor høy grad elevene anbefaler skolen de går på og hvor mange nye søkere skolen får samme år økt fra 2021 til 2024. Det betyr at det har enda større positiv betydning nå, enn tidligere, at årets elever ønsker å anbefale skolen de går på.

Og det er ikke kun samme års rekruttering av elever som påvirkes av hvor fornøyde elevene er.

Figur 2: Sammenheng mellom elevers anbefaling av egen folkehøgskole og rekruttering av nye elever året etter

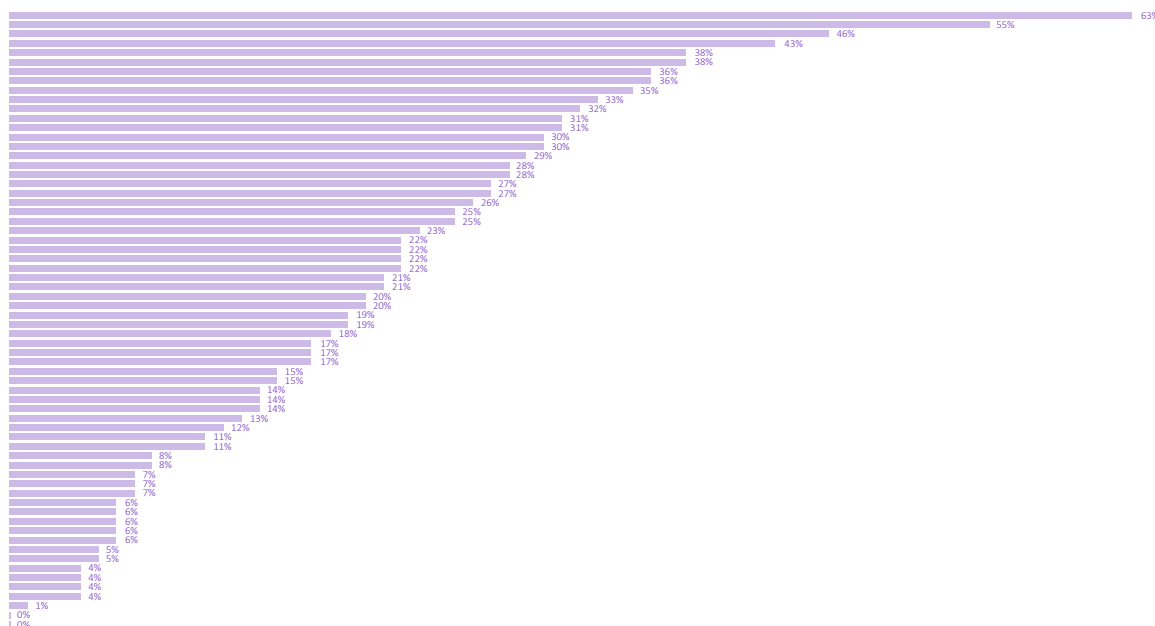
Det er også en forsinket positiv effekt av å ha fornøyde elever på folkehøgskolen. Som man ser av figur 2 så vil fornøyde elever hjelpe med å rekruttere nye elever også året etter de gikk på skolen. Denne effekten har også blitt kraftigere med årene.

VARIASJON MELLOM FOLKEHØGSKOLENE

Om man sammenligner folkehøgskolene med andre skoleslag så ligger anbefalingsgraden blant våre elever skyhøyt. Vi har svært fornøyde elever.

Det er likevel nokså stor forskjell mellom folkehøgskolene. På ti folkehøgskoler er det mer enn 1/3 som ikke vil anbefale folkehøgskolen sin. I motsatt ende så er det mange folkehøgskoler der alle, eller nesten alle, elever vil anbefale skolen sin.

Her er oversikt over forskjellene mellom folkehøgskolene (uten navnene på folkehøgskolene):

Figur 3: Andel elever som ikke vil anbefale folkehøgskolen sin til andre (skolens navn er tatt bort)

SAMMENHENG, MEN INGEN GARANTI

Om man ser overordnet på alle folkehøgskoler som en gruppe så er det en sammenheng mellom fornøyde elever og rekruttering, og denne sammenheng har blitt forsterket i årene med lavere søkertall.

Det betyr ikke at sammenhengene er til stede på hver eneste folkehøgskole. Det finnes klare unntak der folkehøgskoler med superfornøyde elever strever med å fylle opp linjene og skolen.

Det er likevel lurt å satse på elevene som er på skolen. Ikke kun for å gi dem et godt år, men også for å øke rekrutteringen til skolen framover. Fornøyde elever kan være skolens beste investering.

NY LOV SNART VEDTATT

Folkehøgskolerådet har nå sendt sitt innspill til Stortingets høring om ny lov om folkehøgskolen, og Utdannings- og forskningskomiteen er i full gang med å gjennomgå proposisjonen. Komiteen avgir sin innstilling 27. mai og Stortinget behandler den nye loven 3. juni. Med det, er en lang prosess som startet for fire år siden, i ferd med å komme i mål.

Det var uhyre spennende å endelig få lese lovproposisjonen. Etter de første sidene ble jeg både lettet, begeistret og faktisk litt rørt. Fra denne prosessen startet, opplever jeg at det har vært en stor utvikling fra der vi begynte. Jeg føler at myndighetene har fått en mye dypere forståelse av hva folkehøgskole er, og at dette vises godt i omtalen av folkehøgskole i proposisjonen.

Prop. 111 (2024–2025) *Ny lov om folkehøgskolen*, anerkjenner og beskriver folkehøgskolene, hvilken rolle de har, og hvilke muligheter de kan ha i framtida på en god måte. Regjeringen framhever at de ønsker at folkehøgsskolene skal ta en større rolle i arbeidet for demokrati og mot utenforskap. Dette følges opp i formålsparagrafen der aktivt medborgerskap og menneskeverd er nye begreper. Begge deler er viktige samfunnsområder som folkehøgskolene vil arbeide for framover. Samtidig inneholder formålsparagrafen fortsatt mål for elevenes personlige utvikling gjennom allmenndanning og folkelig opplysning. Skolene skal fortsatt være frie og uavhengige, samtidig som de skal bidra til mangfold og være åpne for alle.

Loven er mye mer omfattende og har flere forventninger og krav, enn dagens lov. Det stilles tydeligere krav til skolene når det gjelder innhold, kvalitetsarbeid og kontroll. Styrene får også et klarere og utvidet ansvar. Det foreslås å opprette et eget ombud for folkehøgskoleelevene for å ivareta elevenes rettigheter, men vi må avvente statsbudsjett og en utgreiing om arbeidsoppgaver før det er på plass. Det hjemles også en mulighet til å drive forskning. Vi må innrømme at vi har vært noe urolige for hvordan tilskuddsordningen ville bli. Utdanningsdirektoratet fikk i oppgave å utrede en enklere modell enn i dag, men det skulle fortsatt være en ramlestyrt ordning. Det mener vi er meget bra og sikrer forutsigbarhet for sektoren. De siste brikkene skal nå pusles på plass for Utdanningsdirektoratet lukker sin høring om forskriften den 20. mai. Siden Utdannings- og forskningskomiteen først avgir sin innstilling den 27. mai, får vi ikke se hva Stortinget foreslår før høringen om forskriften er avsluttet, men det skal vi klare å håndtere.

Den 3. juni vil jeg anbefale de som kan, å gå inn på Stortingets nettside og følge debatten på TV-sendingen deres. De som ikke har mulighet til å se direkte, kan se debatten i etterkant på «videoarkiv» som ligger på Stortingets hjemmeside.

Jeg vil berømme både Folkehøgskolerådet og organisasjonene for arbeidet som har vært nedlagt. Alle har vært på alerten, trommet sammen til møter på kort tid, kommet med gode innspill, og diskutert

seg fram til enighet, i høyt tempo. Jeg vil påstå at det har vært et omfattende styreverv å sitte i Folkehøgskolerådet og organisasjonenes styrer disse fire årene.

Tusen takk også til alle skoler og medlemmer og alle andre som har bidratt med innspill, problemstillinger og diskusjoner. Det har vært avgjørende for arbeidet inn mot myndighetene. Nå krysser jeg fingre for at komiteen følger anbefalingene fra Kunnskapsdepartementet og Folkehøgskolerådet og sørger for at vi får en lov som kan stå stødig de neste årene – og som fører til at flere ser verdien av å gå et år på folkehøgskole.

Anne Tingelstad Wøien,
daglig leder i Folkehøgskolerådet

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Steinar Bruun
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FIORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Anja Helene Stidahl
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Linne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Konstituert rektor: Nina Hafnor
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Harald Markussen
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN

– NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE
3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Per Ketil Berg
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Monica Cecilie Høien
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Lisa Blom
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Viggo Bjørge
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Rune Hovde
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Hanne Vilja Sagmo
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Jonatan Rask
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Fredrik Møller-Hansen
www.skiringssal.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Kristine Rønning
www.seljord.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØGSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKJEBERG FOLKEHØGSKULE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Siri Thorson
www.solbakken.fhs.no

STAVANGER URBAN FOLKEHØGSKOLE STUF

4014 Stavanger
Tlf.: 93 08 62 77
Rektor: Geir Bakken
www.stufhs.no

STORD FOLKEHØGSKULE

5411 Stord
Tlf.: 40 40 17 53
Rektor: Irene Fatland
www.stordfhs.no

SUND FOLKEHØGSKULE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Eirik Stensland
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Bente Sjø
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Elin Evenrud
www.toneheim.no

TORSBUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKULE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKULE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Siren Øyan Kulbeck
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Ann-Kristin Malmquist
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Lena Andresen
www.aasane.fhs.no

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Kenneth Bjørkli, inspektør ved Fosen folkehøgskole, ble utfordret av Magne Ekker som er inspektør og lærer ved Nansenskolen.

«Se forbi det du ser»
sier apen Rafiki i filmen Løvenes Konge 3.

Det kan man jo prøve på, både ute i verden og i speilet på veggen.

Kanskje er det en kollega på jobb som ikke helt «har styr på det». Under skallet av uorden, kan det skjule seg en som savner annerkjennelse og skryt eller som har trøbbel på hjemmefronten.

En gang var det en lærer som satt for seg selv på en samling. Kanskje han så litt lei ut? Så kom det en Ulf og satte seg ved siden av ham og sa: «Deg har jeg ikke snakka mye med! Men det vil jeg gjerne endre på – hvordan går det?» Ulfen så forbi, læreren følte seg sett.

Kenneth Bjørkli utfordrer videre Eli Wullum Kvande på Nordmøre Fhs.